

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського

І. О. Січко

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
з навчальної дисципліни
«Методика навчання природознавства і суспільствознавства»
для студентів спеціальності «Початкова освіта»

Миколаїв 2020

ББК 74.26-7я73
УДК 373.3.016:502+3(075.8)
С 59

*Рекомендовано навчально-методичною комісією
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського (протокол № 8 від 13.05.2020 р.)*

Рецензенти:

Трибулькевич Катерина Георгіївна – доктор педагогічних наук, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національного університету кораблебудування ім. адм. Макарова.

Горлова Анастасія Василівна – доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти педагогічного факультету Херсонського державного університету

Січко І.О.

С 59 **Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Методика навчання природознавства і суспільствознавства» для студентів спеціальності «Початкова освіта» / І. О. Січко. – Миколаїв : МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2020. – 70 с.**

Методичні рекомендації містять опис підходів, методів і ресурсів, необхідних вчителю для підготовки і ефективного викладання курсу «Методика навчання природознавства і суспільствознавства» у закладах загальної середньої освіти з метою реалізації компетентнісного підходу до навчання.

Для студентів закладів вищої освіти, фахівців початкової освіти, методистів.

Зміст

Передмова	5
Розділ I. Матеріали до лекційних та практичних занять	23
1.1. Плани лекційних занять.....	23
1.2. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять та самостійної роботи	30
Розділ II. Завдання для контролю та перевірки знань.....	47
2.1. Варіанти контрольних робіт.....	47
2.2. Питання до іспиту	51
2.3. Орієнтовані тести для підсумкового контролю	54
Розділ III. Рекомендації щодо виконання курсових робіт та самостійної роботи.....	63
3.1. Завдання щодо виконання курсових робіт	63
3.2. Завдання для самостійної роботи студентів	65
Література.....	69

Передмова

Методичні рекомендації призначені для допомоги студентам під час вивчення курсу «Методика навчання природознавства і суспільствознавства».

В процесі вивчення дисципліни передбачено опанування комплексу знань і вмінь необхідних для професійної діяльності майбутнього фахівців початкової освіти на засадах компетентнісного підходу, формування в майбутніх фахівців початкової школи знань на засадах компетентнісного підходу, умінь і навичок, необхідних їм для викладання даного курсу здобувачам початкової освіти, проведення позакласної роботи з природознавства і суспільствознавства; висвітлено вимоги природничої, історичної та громадянської освітніх галузей за новим Державним стандартом НУШ.

Згідно з навчальними планами при вивченні курсу «Методика навчання природознавства і суспільствознавства» передбачено такі форми навчальної роботи: аудиторна (лекції та практичні заняття), самостійна робота студентів.

Матеріал подається у відповідності до робочої навчальної програми курсу «Методика навчання природознавства і суспільствознавства» для закладів вищої освіти.

Належне оволодіння навчальним матеріалом потребує опрацювання як основної так і додаткової літератури, статей у педагогічних виданнях.

Специфікою курсу, як науки, є використання методів і досягнень фундаментальних та прикладних наук, зокрема: біології, фізики, хімії, екології, історії, соціології, політології, етики тощо; тісно пов'язаних з практичною діяльністю людини. Тому при вивченні тем курсу необхідно обов'язково користуватися не тільки підручниками а й використовувати додаткову літературу з зазначених наукових дисциплін.

Ефективними засобами підготовки до занять є використання мультимедійних програм і мережі Internet, де інформація швидше поновлюється, є багато статистичної, наукової, наочної інформації, що розміщена на сайтах міністерств, відомств, наукових організацій, видавництв тощо.

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Методика навчання природознавства і суспільствознавства» складена Січко І. О. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є опанування майбутніми вчителями початкових класів різноманітними методами, формами, засобами та прийомами подання навчального матеріалу при вивченні молодшими школярами окремих питань природничої, громадянської та історичної освітніх галузей.

Міждисциплінарні зв'язки: Даний курс пов'язаний з блоком природничих та гуманітарних дисциплін: ботанікою, зоологією, біологією, анатомією, географією, педагогікою, психологією; історією, соціологією,

етикою, філософією.

Програма навчальної дисципліни складається з 7 кредитів:

Кредит 1. Методика навчання природничої освітньої галузі як педагогічна наука

Кредит 2. Методи та форми організації освітнього процесу з природознавства

Кредит 3. Засоби контролю навчальних досягнень учнів з природознавства. Екологічне виховання здобувачів початкової освіти

Кредит 4. Методологічні основи методики викладання громадянської та історичної освітньої галузі.

Кредит 5. Форми та методи організації освітнього процесу в громадянській та історичній освітній галузі

Кредит 6. Методика формування уявлень про суспільне довкілля здобувачів початкової освіти

Кредит 7. Інтегрований курс «Я досліджую світ»

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: підготувати студентів до навчання учнів природознавства та суспільствознавства у початковій школі, сформувані знання та уміння, що необхідні для професійного розв'язання навчальних завдань, які виникають під час навчання молодших школярів природознавству та суспільствознавству, підготувати майбутнього фахівця початкової освіти до організації процесу ознайомлення школярів з природою відповідно до концепції сталого розвитку, формування знань щодо змісту, методів і форм ознайомлення учнів з природою, формування професійних якостей на засадах компетентнісного підходу.

Завдання курсу:

- ознайомлення студентів із змістом курсів навчання природознавства, суспільствознавства, методами, формами і засобами навчання;
- розкриття особливостей вивчення окремих питань методики;
- ознайомлення студентів з типовими труднощами та помилками учнів та шляхами їх попередження.
- забезпечити максимально повне володіння студентами фактичним матеріалом з курсу, а також їх термінологічну грамотність;
- систематизація знань студентів про природу;
- окреслення змісту інформації про об'єкти та явища оточуючої природи, доступної розумінню дітей, їх потребам та інтересам;
- оволодіння студентами методами ознайомлення дітей з природою;
- розкриття перспектив використання потенціалу природи для гуманізації педагогічного процесу: розвитку розумових, моральних, естетичних сторін особистості, зміцнення здоров'я дітей;
- навчання умінню доцільно використовувати форми організації співпраці дорослого і дитини в процесі пізнання світу природи;
- формування і розвиток патріотичних почуттів та національної самосвідомості студентів на основі почуття любові до природи та турботливого ставлення до неї;

- збагачення естетичних вражень та формування системи цінностей у майбутніх фахівців початкової освіти.

Передумови для вивчення дисципліни: шкільний курс біології, географії.

Навчальна дисципліна складається з 7-х кредитів.

Очікувані результати навчання:

знати:

- теоретичні засади методики навчання природознавства, «Я у світі», «Я досліджую світ»: організація освітнього процесу із застосуванням наочності; методи навчання, форми навчання, організація природоохоронної діяльності та екологічного виховання;
- прийоми організації пізнавальної діяльності молодших школярів у рамках сучасних освітніх технологій щодо навчання природознавства, суспільствознавства, «Я у світі», «Я досліджую світ»;
- оптимальні методи навчання з метою ефективного досягнення дидактичних цілей у процесі засвоєння учнями знань та ціннісних орієнтирів природничої, громадянської та історичної освітніх галузей.

вміти:

- використовувати спеціальні знання з основ природознавства (ботаніка, зоологія, анатомія, географія, фізика, хімія, астрономія);
- визначати педагогічні цілі в реальних педагогічних ситуаціях щодо суспільно-значущих цінностей;
- обговорювати поточний стан суспільних подій;
- толерантно виражати власну соціальну позицію та встановлювати гармонійні відносини між особистістю, природою і суспільством;
- розробляти методику організації і проведення уроків з природознавства, «Я у світі» та «Я досліджую світ» (інтегрований підхід) всіх типів.

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Методика навчання природничої освітньої галузі як педагогічна наука

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання, методи дослідження методики навчання природознавства. Завдання і зміст природничої освітньої галузі

Предмет і завдання курсу «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство». Методологічні основи методики викладання природознавства, її зв'язок з іншими науками. Методи дослідження в галузі методика. Становлення і розвиток природознавства.

Планування та структурування змісту курсу «Природознавство», «Я досліджую світ». Особливості змістового забезпечення природничої освітньої галузі. Принципи відбору змісту і побудови організації освітнього процесу вивчення природи. Завдання і зміст природничої освітньої галузі. Поняття

інтеграції у процесі навчання природничої освітньої галузі у початковій школі.

Тема 2. Матеріальна база навчання природознавству. Засоби навчання природознавству. Наочні посібники.

Місце і роль матеріальної бази в навчально-виховному процесі з природознавства.

Кабінет природознавства. Наочні посібники та обладнання для уроків природознавства. Види наочних посібників. Дидактичні вимоги до них. Методика роботи з різними видами наочних посібників.

Куточок живої природи та використання його об'єктів у навчальному процесі.

Краєзнавчий куточок. Навчально-дослідна ділянка. Географічний майданчик, його влаштування та обладнання.

Поняття про засоби навчання природознавства, їх види. Дидактичні вимоги до засобів навчання.

Кредит 2. Методи та форми організації освітнього процесу з природознавства

Тема 3. Методика формування і розвитку природничих понять

Формування природничих уявлень.

Характеристика природничих понять. Методика формування і розвитку природничих понять.

Географічні, біологічні природничі поняття в початковій школі.

Тема 4. Методи навчання природознавству

Поняття методу навчання природознавству. Традиційні методи навчання природи. Методи і прийоми у структурі методів навчання природознавства.

Розповідь та її роль у вивченні природознавства. Методичні вимоги до застосування розповіді на уроках природознавства. Використання наочних посібників у процесі застосування словесних методів навчання.

Бесіда на уроках природознавства. Види бесід. Вимоги до постановки запитань при проведенні бесіди. Застосування різних видів бесід на уроках природознавства.

Робота з підручником та художньою літературою природничого змісту.

Спостереження – провідний метод вивчення природи в початкових класах. Ведення спостережень за неживою та живою природою.

Дослід як метод пізнання природи. Місце дослідів у навчальному процесі. Демонстраційні та лабораторні досліді. Методичні вимоги до постановки дослідів та практичних робіт. Досліді з ґрунтом у початковій школі на уроках природознавства.

Методичні прийоми: порівняння, аналогія, виділення головного, групування навчального матеріалу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків у природі.

Вибір оптимальних методів і прийомів навчання.

Тема 5. Форми організації навчального процесу в курсі природознавства початкової школи

Основні організаційні форми навчального процесу з природознавства: урок, позаурочна та позакласна робота. Урок – основна форма організації освітнього середовища в школі.

Основні типи уроків з природознавства.

Домашнє завдання як один з видів позаурочних занять. Види домашнього завдання. Позакласна робота та її навчально-виховне значення.

Створення проблемно-пошукових ситуацій. Постановка пізнавальних завдань. Використання місцевого матеріалу. Використання надбань усної народної творчості. Використання цікавинок на уроках. Використання художньої та науково-популярної літератури на уроках природознавства. Ігрова діяльність на уроках природознавства.

Кредит 3. Засоби контролю навчальних досягнень учнів з природознавства. Екологічне виховання здобувачів початкової освіти

Тема 6. Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів з природознавства

Оцінювання рівня і прогресу навчальних досягнень учнів з природознавства. Базові принципи оцінювання. Принципи адекватного оцінювання. Критерії вибору інструментів оцінювання. Види інструментів оцінювання. Релевантність інструментів оцінювання.

Тема 7. Екологічне виховання в процесі вивчення природи

Виховне значення уроків природознавства. Мета та завдання екологічного виховання в початковій школі Екологічна культура як складова загальної культури особистості. Етапи формування екологічної культури особистості.

Форми, методи і засоби екологічного виховання в початковій школі. Використання екологічних ігор при вивченні об'єктів природи. Проектна діяльність в екологічному вихованні здобувачів початкової освіти.

Тема 8. Краєзнавчий підхід до навчання природознавству

Краєзнавчий принцип у вивченні об'єктів природи.

Організація краєзнавчого куточку в освітньому середовищі початкової школи.

Методика опанування краєзнавчого матеріалу (Миколаївщина).

Кредит 4. Методологічні основи методики викладання громадянської та історичної освітньої галузі.

Тема 9. Методика навчання суспільствознавства як педагогічна наука.

Розвиток громадянської та історичної освіти. Зміст, мета, завдання громадянської та історичної освітньої галузі в системі

початкового навчання.

Наукове обґрунтування необхідності вивчення навчальної дисципліни «Суспільствознавство». Методологічні основи викладання освітньої галузі «Суспільствознавство» («Я у світі»). Мета, завдання навчальної дисципліни. Понятійний апарат. Зв'язок методики з іншими навчальними дисциплінами.

Тема 10. Особливості викладання суспільствознавства, громадянської та історичної освітньої галузі в початковій школі.

Особливості методичних підходів до реалізації предмета «Я у світі». Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти. Методика формування уявлень та понять у курсі «Я у світі». Умови формування уявлення на уроці. Шляхи розвитку понять.

Методика формування вмінь у курсі «Я у світі». Засоби формування вмінь у процесі вивчення освітньої галузі «Суспільствознавство».

Кредит 5. Форми та методи організації освітнього процесу в громадянській та історичній освітній галузі

Тема 11. Методи і методичні прийоми навчання суспільствознавства

Дидактична суть та структура методів навчання. Класифікація методів навчання з урахуванням їх внутрішньої та зовнішньої сторін і логіки пізнавальної діяльності учнів. Методи навчання за джерелом здобуття інформації: словесні, наочні, практичні. Методи виховання громадянських якостей особистості: методи формування свідомості і переконань (розповідь, пояснення, бесіда, діалог, приклад) тощо.

Тема 12. Форми організації навчання суспільствознавства («Я у світі») в початковій школі.

Поняття про форми організації навчання суспільствознавства в початковій школі. Типи уроків громадянської освіти і виховання у початковій школі, вимоги щодо їх організації та проведення.

Тема 13. Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі

Особистісно-орієнтована технологія навчання. Технологія групової навчальної діяльності школярів. Технологія розвивального навчання. Технологія формування творчої особистості. Технологія навчання як дослідження.

Медіаосвітні технології. Медіа за участю аналізатора (візуальні (друк, малюнок, комп'ютерна графіка), аудійні (звукові) (звукозапис), аудіовізуальні (кінематограф, телебачення, відео, Інтернет), за типом основного засобу медіа (преса, радіо, кіно, телебачення, відео, комп'ютерні мережі та ін.), за каналом сприйняття (аудіо, відео, аудіовізуальні, знакові – текстові, графічні), за місцем використання (індивідуальне, групове, масове, домашнє, робоче, транспортне та ін.), за змістом інформації, напрямку соціалізації (ідеологічне, політичне, морально-виховне, пізнавально-навчальне, естетичне, екологічне, економічне),

за функціями та цілями використання (одержання інформації, освіта, спілкування, розв'язання проблем, розвага, соціальне управління), за результатом впливу на особистість (розвиток світогляду, самопізнання, самовиховання, самонавчання, самоствердження, самовизначення, регуляція стану, соціалізація).

Класифікація методів навчання громадянської та історичної освіти.

Тема 14. Особливості організації та проведення інтегрованих занять в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Реалізація освітніх галузей (громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна, природнича) окремими предметами або в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузева, в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проектної діяльності) за активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів.

Ознаки інтегрованого уроку.

Підготовка вчителя до інтегрованого уроку.

Особливості структури інтегрованого уроку «Я досліджую світ».

Тема 15. Використання технологій проблемного навчання у процесі викладання освітньої галузі «Суспільствознавство»

Ідея проблемного навчання в історії педагогіки. Технологія проблемного навчання. Основні функції та ознаки проблемного навчання. Поняття проблемної ситуації. Методичні прийоми створення проблемної ситуації.

Особливості організації проблемного навчання на уроках суспільствознавства у початковій школі.

Кредит 6. Методика формування уявлень про суспільне довкілля здобувачів початкової освіти

Тема 16. Методика формування уявлень про суспільне довкілля здобувачів початкової освіти

Формування у молодших школярів навиків взаємодії людей у сім'ї, колективі, суспільстві на основі знань про моральні цінності українського народу. Особливості формування у школярів навичок оволодіння етичними нормами і правилами. Аналіз сформованості загальнолюдських цінностей та ціннісних орієнтацій учнів 3-4 класів. Родовідне дослідження.

Тема 17. Характеристика змістових ліній «Я – людина», «Я та інші» предмету «Я у світі» на засадах формування у здобувачів початкової освіти ключових і предметних компетентностей.

Усвідомлення неповторності і самоцінності людини як складно-організованої моральної істоти. Побудова уроку, спрямованого на створення умов самореалізації дитини. Методичні особливості формування поняття про Людське «Я». Методика виховання розуміння учнями людських чеснот і прагнення до вироблення цих властивостей у себе.

Формування у молодших школярів навиків взаємодії людей у сім'ї, колективі, суспільстві на основі знань про моральні цінності українського народу. Особливості формування у школярів навиків оволодіння етичними нормами і правилами.

Аналіз сформованості загальнолюдських цінностей та ціннісних орієнтацій учнів 3-4 класів. Родовідне дослідження.

Тема 18. Характеристика змістових ліній «Я – українець», «Я – європеєць» предмету «Я у світі» на засадах формування у здобувачів початкової освіти ключових і предметних компетентностей.

Методика формування в учнів поетапного усвідомлення довкілля. Процес набуття учнями суспільного досвіду засобами сюжетно-рольових ігор.

Методика формування навичок дружньої взаємодії здобувачів початкової освіти на уроках «Я у світі». Методика роботи над усвідомленням державної символіки та державного устрою України. Методика формування поняття про українську державу в європейському та світовому контексті. Методичні особливості формування знання про різноманітність народів та їх культур у світі. Особливості розкриття теми «Земля - спільний дім для всіх людей».

Кредит 7. Інтегрований курс «Я досліджую світ»

Тема 19. Зміст, обов'язкові та очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі за Типовими освітніми програмами під керівництвом О.Я. Савченко та Р.Б. Шияна.

Мета та завдання навчальної програми «Я досліджую світ». Варіанти інтегрованої програми. Виконання завдань дослідницького характеру.

Зміст, очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» Типової освітньої програма для закладів загальної середньої освіти під керівництвом О.Я. Савченко.

Зміст, очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» Типової освітньої програма для закладів загальної середньої освіти під керівництвом Р.Б. Шияна.

Тема 20. Особливості викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Освітнє середовище та його роль в організації уроку. Групова робота як засіб формування ключових компетентностей молодших школярів. Ігрова діяльність на уроці: особливості організації та ризику. Лепбук як новітній спосіб організації навчальної діяльності. Проектна діяльність на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Компетентнісно орієнтовані завдання як умова реалізації компетентнісного підходу до навчання. Формувальне

оцінювання навчальних досягнень учнів з інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Структура навчальної дисципліни

Назви кредитів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л	пр	ср
1	2	3	4	5
Кредит 1. Методика навчання природничої освітньої галузі як педагогічна наука				
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання, методи дослідження методики навчання природознавства. Завдання і зміст природничої освітньої галузі	16	2	2	12
Тема 2. Матеріальна база навчання природознавству. Засоби навчання природознавству. Наочні посібники.	14	2	4	8
Усього:	30	4	6	20
Кредит 2. Методи та форми організації навчального процесу з природознавства				
Тема 3. Методика формування і розвитку природничих понять	10	2		8
Тема 4. Методи навчання природознавству	10	2	4	4
Тема 5. Форми організації навчального процесу в курсі природознавства початкової школи	10	2	4	4
Усього:	30	6	8	16
Кредит 3. Засоби контролю навчальних досягнень учнів з природознавства. Екологічне виховання здобувачів початкової освіти				
Тема 6. Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів з природознавства	10	2	2	6
Тема 7. Екологічне виховання в процесі вивчення природи	10		2	8
Тема 8. Краєзнавчий підхід до навчання природознавству	10		2	8
Усього:	30	2	6	22
Кредит 4. Методологічні основи методики викладання громадянської та історичної освітньої галузі.				
Тема 9. Методика навчання суспільствознавства як педагогічна наука. Розвиток громадянської та історичної освіти. Зміст, мета, завдання громадянської та історичної освітньої галузі в системі початкового навчання.	16	2		14
Тема 10. Особливості викладання суспільствознавства, громадянської та історичної освітньої галузі в початковій школі.	14	2	2	10
Усього:	30	4	2	24

Кредит 5. Форми та методи організації навчального процесу в громадянській та історичній освітній галузі				
Тема 11. Методи і прийоми вивчення предмету «Я у світі» у початковій школі	6		2	4
Тема 12. Форми організації вивчення суспільствознавства («Я у світі») в початковій школі. Нестандартні уроки	6	2	2	2
Тема 13. Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі	4		2	2
Тема 14. Особливості організації та проведення інтегрованих занять в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	4		2	2
Тема 15. Використання технологій проблемного навчання у процесі викладання освітньої галузі «Суспільствознавство»	4		2	2
Тема 16. Методика формування уявлень про суспільне довкілля здобувачів початкової освіти	6	2	2	2
Усього:	30	4	12	14
Кредит 6. Характеристика змістових ліній предмету «Я у світі»				
Тема 17. Характеристика змістових ліній «Я – людина», «Я та інші» предмету «Я у світі» на засадах формування у здобувачів початкової освіти ключових і предметних компетентностей.	16	2	2	12
Тема 18. Характеристика змістових ліній «Я – українець», «Я – європеєць» предмету «Я у світі» на засадах формування у здобувачів початкової освіти ключових і предметних компетентностей.	14	2	2	10
Усього:	30	4	4	22
Кредит 7. Інтегрований курс «Я досліджую світ»				
Тема 19. Зміст, обов'язкові та очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі за Типовими освітніми програмами під керівництвом О.Я. Савченко та Р.Б. Шияна.	16	2	2	12
Тема 20. Особливості викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ».	14	2	2	10
Усього:	30	4	4	22
Усього годин:	210	28	42	140

Індивідуальне науково-дослідне завдання

Навчальні проекти (розробка конспектів уроків, сценаріїв ділової гри, виховних заходів за обраною педагогічною технологією для 1-4 класів).

1. Методика формування уявлень про світ та особливості його існування. Сучасна картина світу. Світ, його властивості і будова. Світ як Всесвіт.
2. Сучасна наука про будову мегасвіту. Земля і Сонячна система. Невизначеність світу. Простір і час. Незворотність часу. Методика формування уявлень про властивості простору і часу.
3. Розвиток уявлень про виникнення людини. Роль спадковості і середовища у формуванні людини. Специфіка формування про біоритми, режим дня та планування часу в курсі початкової школи “Я у світі”.
4. Методика формування уявлень про феномен людського життя. Соціально-етичні і гуманістичні принципи біологічного пізнання. Образ і світ людини в історії.
5. Методика формування уявлень про психологічний захист особистості. Мета особистості, рівень її домагань і самооцінка. Психосоціальні кризи розвитку людини.
6. Методика формування уявлень про людину: емоції, фізіологія. Здоров'я. Творчість. Вибір життєвого шляху.
7. Специфіка формування знань про людину як особистість в курсі початкової школи “Я у світі”.
8. Природні, соціокультурні виміри людського життя. Смерть і безсмертя. Методика формування уявлень про душевне життя та духовність людини. Співвідношення духовного і тілесного.
9. Почуття, інтелект, воля. Методика формування уявлень про ідеали в житті людини. Правда, хиба, істина. Прекрасне і потворне. Духовне життя і духовність людини. Почуття, інтелект, воля. Честь, совість, гідність.
10. Віра, надія, любов як духовно-практичні виміри людини. Повнота життя і щастя. Людина і культура.
11. Поняття культури. Матеріальна і духовна культура. Культура і цивілізація. Історичність культури. Спадкоємність, традиції.
12. Методика формування уявлень про національне і загальнокультурне в культурі. Багатоманітність та взаємодія культур. Культура особистості.
13. Специфіка формування культурологічних знань в межах змістової лінії “Людина і світ” предмету “Я у світі”.
14. Історичний розвиток уявлень про природу. Вчення В.Вернадського про біосферу та ноосферу.
15. Природа як об'єкт знання і пізнання. Виживання людини і природи - нагальна проблема людства. Формування екологічної свідомості молодших школярів у межах особистісно-орієнтованого навчання. Природа і суспільство.
16. Методика формування уявлень про єдність та відмінність природи та суспільства. Взаємодія природи та суспільства в процесі історичного розвитку.

17. Специфіка формування уявлень про красу природи в курсі початкової школи “Я у світі”. Закони екології здоровий спосіб життя людини.
18. Специфіка формування екологічних знань в курсі початкової школи “Я у світі”.
19. Методика формування уявлень про суспільне життя людини. Людина в системі національних і загальнолюдських цінностей. Взаємодія людей у родині, колективі, суспільстві. Моральні цінності українського народу.
20. Роль етносу. Рід, плем'я, народність, нація. Методика формування уявлень про людські чесноти: справедливість, ввічливість, доброта, працьовитість.
21. Типи української системи цінностей. Традиції обряди сім'я як основні засоби формування української ментальності.
22. Поняття про основні елементи культури. Методика формування уявлень про культурну спадщина народу.
23. Людина і освіта. Методика формування уявлень про освіту та значення знань в житті людини.
24. Політичні засади людського існування. Політика і влада. Спілкування людини з людиною. Людина в групі. Взаємодія людей у родині, колективі, суспільстві. Моральні цінності українського народу.
25. Людина в суспільстві. Державний устрій України. Правовий статус особистості і правова держава. Правосвідомість і правова культура.
26. Правила життя в суспільстві. Основні правопорушення серед дітей. Специфіка формування правосвідомості в курсі початкової школи “Я у світі”
27. Символіка, символи рідного краю. Державні символи України. Методика формування уявлень про символи рідного краю.
28. Елементи культурно-історичного середовища (пам'ятки писемності, національні герої, визначні діячі культури, пам'ятки архітектури і народного мистецтва тощо)
29. Методика формування уявлень про людину як складноорганізовану, моральну і самоцінну істоту. Неповторність кожної людини.

Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Кількість балів у кінці семестру повинна складати від 500 до 700 балів (за 7 кредитів), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

Методи навчання

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

Рекомендована література

Базова

1. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/.
2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novuj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>.
3. Концепція “Нова українська школа”. URL: <http://nus.org.ua>.
4. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. СХВАЛЕНО розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-konceptsiyi-rozvitku-gromadyanskoji-osviti-v-ukrayini>, с.1
5. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 класи. – К. : ТД «Освіта- центр +», 2018. – 240 с.
6. Я у світі. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 3 - 4 класи (оновлено). URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya-pochatkova-shkola.htm>
7. Типова освітня програма під керівництвом О. Я. Савченко; <https://mon.gov.ua>.
8. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. <https://mon.gov.ua>.
9. Атлас. Наша планета. –К.: ЗАТ «Інститут передових технологій», 2005.– 33 с.
10. Багров М. В., Боков В. О., Черваньов І. Г. Землезнавство. — К.: Либідь, 2000.
11. Бібік Н.М. Нова українська школа: poradnik для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – 160 с.
12. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С. Основи екологічних знань: Підручник.- К.: Либідь, 2003.- 288 с.
13. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С., Костіков І.Ю. Основи екології: Підруч. для студ. вищ. навч. закл.- К.: Либідь, 2004. – 408 с.
14. Блинников В.И. Зоология с основами экологии. – М.: Просвещение, 1980.
15. Брайон О.В., Чікаленко В.Г. Анатомія рослин.–К.: Вища школа, 2002.– 270 с.

16. Воїнственський М.А., Кістяківський О.Б. Визначник птахів УРСР. – К.: Вища шк., 1962. – 371с.
17. Волошин І. І., Уварова А. Є. Загальне землезнавство: Практикум. — К. :
18. Географія України. –К.: ЗАТ «Інститут передових технологій», 2006. – 50 с.
19. Голуб В. М. Основи загального землезнавства: Навчальний посібник. – Умань : УВПП, 2007. – 122 с.
20. Голуб Н. П. Методичні вказівки до виконання практичних робіт із паркової фітоценології. – Умань: УДАУ, 2007. – 49 с.
21. Голуб Н. П., Голуб В. М. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт із зоології. – Умань: Візаві, 2010. – 100 с.
22. Голуб Н. П., Голуб В. М. Польова практика з природничих дисциплін. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр “Візаві”.– 2011. – 152 с.
23. Голубець М.А. Від біосфери до соціосфери. –Львів: Поллі, 1997. –256 с.
24. Догель В.А. Зоологія беспозвоночних: Учебник для ун-тов. / Под ред. проф. Полянского Ю.И. – 7-е изд. перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 1981. – 606с.
25. Екологія: Основи теорії і практикум. Навч. посіб. Для студ. ВНЗ / А.Ф. Поташ, А.Г.Медвідь, Ю.Г.Гвоздецький, З.Я. Козак.- Львів : Новий світ, Магнолія плюс, 2002.- 296 с.
26. Загальне землезнавство. Практикум / За редакцією М. Ю. Кулаковської і П. О. Шкрябія: Посібник для педагогічних інститутів. — К.: Вища школа, 1981. — 248 с.
27. Зоологія позвоночних: Учеб. для студ.педвузів / В.М. Константинов, С.П.Наумов, С.П.Шапальова – М.:Академия, 2006. – 464с.
28. Іонова О. М. Підготовка майбутніх учителів до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу в початковій школі [Текст] : [монографія] / О. М. Іонова, Н. М. Сінопальнікова ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Ін-т педагогіки та психології. – Харків : Щедра садиба плюс, 2014. – 263 с.
29. Ковальчук Г.В. Зоологія з основами екології. – Суми: Університетська книга, 2007. – 615 с.
30. Корнеєв О.П. Визначник звірів УРСР. – К.: Рад. шк., 1965. – 235с.
31. Коротун І. М. Основи загального землезнавства: Навчальний посібник. — Рівне: РДТУ, 1999. — 310 с.
32. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
33. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
34. Крамаренко А.М. Методика навчання освітніх галузей«Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
35. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей

- “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
36. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
37. Кучерявий В.П. Екологія: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів освіти. – Львів: Світ, 2001. – 500с.
38. Лабораторний практикум із зоології хордових / Уклад. К.А. Сологор, М.Г. Білецька, Я.А.Омельковець – Луцьк: Вежа, 2003. – 464 с.
39. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
40. Лук’янова Л.Б. Основи екології: Навч.посіб. – К.: Вища школа, 2005. – 327 с.
41. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.
42. Людина і світ: Підруч. / Гол. ред. проф. Л.В. Губерський. - К.: Знання, 2001. - 350 с.
43. Мазурмович Б.М. Безхребетні тварини. Посібник для вчителя. – К.: Рад. шк., 1974. – 256с.
44. Мазурмович Б.М., Коваль В.П. Практикум з зоології безхребетних. – К.: Вища шк., 1977. – 232с.
45. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горопаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
46. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник / М.В.Михайліченко, Я.М. Рудик– К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016 – 583 с.
47. Мольчак Я. О., Ільїн Л.В. Загальне землезнавство: Навчальний посібник.- Луцьк, 1997.
48. Мороз І.М., Гришко-Богменко Б.К. Ботаніка з основами екології. – К.: Вища школа, 2004. – 240 с.
49. Неведомська Є.О. Ботаніка [текст] навчальний посібник / Неведомська Є.О., Маруненко І.М., Омері І.Д. – К.: «Центр учбової літератури», 2012. – 218 с.
50. Олійник Я. Б., Федоришак Р. П., Шищенко П. Г. Загальне землезнавство: Навчальний посібник. — К.: Знання-Прес, 2003. — 247 с.
51. Савчук М.П. Зоологія безхребетних. – К.: Рад. шк., 1965.
52. Савчук Р. І. Загальне землезнавство з основами краєзнавства. Практикум : навч. посіб. для студ. природн. спец. вищ. навч. закл. / Р. І. Савчук. - Суми : Університетська книга, 2009. - 185 с.
53. Самарський С.Л. Зоологія хребетних. – К.: Вища шк., 1976. – 456с.
54. Сафронов Т.А. Екологічні основи природокористування.- Навч.посіб.для студ. вищ.навч.закл.-Львів: Новий світ, 2002.- 248 с.
55. Словник-довідник з екології : Навчально-методичний посібник / О.Г. Лановенко, О.О. Остапшина.-Херсон:ПП Вишемирський В.С., 2013. – 226 с.
56. Стеблянюк М.І. та ін.. Ботаніка. Анатомія та морфологія рослин. – К.: Вища школа, 1995. – 384 с.

57. Стребна О. В. Методологічні аспекти викладання навчального предмета «Я у світі» / О. В. Стребна // Педагогічний альманах. – 2012. – Випуск 16. – С. 65-69.
58. Таращук В.І. Земноводні та плазуни. Фауна України. – 1959. – 246с.
59. Тваринний світ України: Енциклопедич. довід./ Р.В.Шаламов, О.А. Литовченко.-Х.: Школа, 2006. – 144 с.
60. Хижняк М.Ш., Нагорна А.М. Здоров'я людини та екологія: Навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. немедичн. профілю.-К.: Здоров'я., 1995.-230 с.
61. Шамилева Н. Экология.- М.: Владос, 2004.- 138 с.
62. Яришева Н. Ф. Основи природознавства: Природа України: Навч. Посібник.- К. : Вища шк., 1995. – 335 с.

Допоміжна

1. Бібік Н.М. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч.1 / М.Н. Бібік, Г.П. Бондарчук. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 80 с.
2. Бібік Н.М. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч.2 / М.Н. Бібік, Г.П. Бондарчук. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 80 с.
3. Волощенко О. В. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Ч.1 / О.В. Волощенко, О.П.Козак, Г. С. Остапенко. – К. : Світич, 2018. – 128 с.
4. Волощенко О. В. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Ч.2 / О.В. Волощенко, О.П.Козак, Г. С. Остапенко. — К. : Світич, 2018. — 128 с.
5. Громадянська освіта: теорія і методика навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/Posibnyky/TTG_main.pdf
6. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/
7. Одум Ю. Основы экологии. М., 1975. - 740 с.
8. Реймерс Н.Ф. Экология. Теории, законы, принципы и гипотезы. М., 1994.
9. Скарс Р. Эковоины. Радикальное движение в защиту природы / Пер. с англ. Киев: КЭКЦ, 2002.
10. Хесле В. Философия и экология. М., 1994. - 188 с.

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека підручників: <http://studentam.kiev.ua/>
2. Електронні бібліотеки: <http://dir.meta.ua/ua/science-education/e-libraries/>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського:
<http://nbuv.gov.ua/>
4. Відеофрагменти занять до перегляду за посиланням: -
<https://goo.gl/fI0uMb>.

5. http://librarium.inf.ua/землезнавство_багров_підручник.html
6. <http://westudents.com.ua/glavy/9418-41-forma-rozmri-planeti.html>
7. <http://books.br.com.ua/45201>
8. http://pidruchniki.com/14170120/geografiya/vstup_zemleznavstvo
9. <http://gx3000.ru/zemleznavstvo/zemleznavstvo-2.html>
10. <http://geo-teacher.net.ua> – Сайт для вчителів географії та природознавства.
11. <http://www.nationalgeographic.com> – Портал Національного Географічного Товариства.
12. <http://www.spacegid.com> – Сайт для любителів астрономії.
13. <http://www.subject.com.ua/dovidnik/priroda/index.html> – Електронний довідник з природознавства

Розділ І. Матеріали до лекційних та практичних занять

1.1. Плани лекційних занять

Лекція 1

Тема: Вступ. Предмет і завдання, методи дослідження методики навчання «Природознавства». Завдання і зміст природничої освітньої галузі.

План

1. Предмет і завдання курсу «Методика навчання природознавства».
2. Методологічні основи методики навчання природознавства, її зв'язок з іншими науками.
3. Методи дослідження в природничій освітній галузі.
4. Становлення і розвиток природознавства.
5. Міжпредметні зв'язки на уроках природознавства з дисциплінами початкової школи:
6. Завдання і зміст природничої освітньої галузі.
7. Особливості змістового забезпечення природничої освітньої галузі.
8. Планування та структурування змісту курсу «Природознавство».

Література

1. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/.
2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>.
3. Концепція “Нова українська школа”. URL: <http://nus.org.ua>.
4. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/.../2018/.../1-kontseptsiya-rozvitku-gromosviti-v-ukraini-1701201/>.
5. Я у світі. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 3 - 4 класи (оновлено). URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.htm/>
6. Типова освітня програма під керівництвом О. Я. Савченко; <https://mon.gov.ua>.
7. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. <https://mon.gov.ua>.
8. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
9. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
10. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.

11. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
12. Крамаренко А.М. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
13. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
14. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
15. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.
16. Людина і світ: Підруч. / Гол. ред. проф. Л.В. Губерський. - К.: Знання, 2001. - 350 с.
17. Стребна О. В. Методологічні аспекти викладання навчального предмета «Я у світі» / О. В. Стребна // Педагогічний альманах. – 2012. – Випуск 16. – С. 65-69.
18. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів : Методичний посібник для вчителів початкової школи / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко, О.А. Біда та ін. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2011. 304 с.
19. Про проект «Живемо в демократії». URL: <https://www.living-democracy.com.ua/>.

Лекція 2

Тема: Матеріальна база навчання природознавству. Засоби навчання природознавству. Наочні посібники.

План

1. Місце і роль матеріальної бази в навчально-виховному процесі з природознавства.
2. Кабінет природознавства. Виготовлення наочних посібників та обладнання для уроків природознавства. Краєзнавчий куточок.
3. Куточок живої природи та використання його об'єктів у навчальному процесі.
4. Навчально-дослідна ділянка. Географічний майданчик, його влаштування та обладнання.
5. Поєднання і комплексне використання наочних засобів навчання.
6. Поняття про засоби навчання природознавства, їх види. Дидактичні вимоги до засобів навчання.
7. Наочні посібники. Види наочних посібників. Дидактичні вимоги до них. Методика роботи з різними видами наочних посібників.
8. Методика роботи з планом і картою. Вимоги до показу карти.
9. Використання ІКТ в процесі опанування природничих дисциплін.

Література: див. літературу до лекції 1.

Лекція 3

Тема: Методика формування і розвитку природничих понять

План

1. Формування природничих уявлень.
2. Формування й розвиток природничих понять.
3. Методика формування й розвитку природничих понять.

Література: див. літературу до лекції 1.

Лекція 4

Тема: Методи навчання природознавству

План лекції

1. Поняття методу навчання природознавству. Цілісний підхід до методу. Методи і прийоми у структурі методів навчання природознавства.
2. Словесні методи навчання:
 - 1) Бесіда на уроках природознавства. Види бесід. Вимоги до постановки запитань при проведенні бесіди. Застосування різних видів бесід на уроках природознавства.
 - 2) Розповідь та її роль у вивченні природознавства. Методичні вимоги до застосування розповіді на уроках природознавства. Використання наочних посібників у процесі застосування словесних методів навчання.
3. Наочно-практичні методи навчання природознавству
 - 1) Дослід як метод пізнання природи. Місце дослідів у навчальному процесі. Демонстраційні та лабораторні досліді. Методичні вимоги до постановки дослідів.
 - 2) Практичні роботи на уроках природознавства. Методичні прийоми: порівняння, аналогія, виділення головного, групування навчального матеріалу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків у природі.
4. Спостереження – провідний метод вивчення природи в початкових класах. Ведення спостережень за неживою та живою природою.
5. Вибір оптимальних методів і прийомів навчання

Література: див. літературу до лекції 1.

Лекція 5

Тема: Форми організації навчального процесу в курсі природознавства в початковій школі

План

1. Основні організаційні форми навчального процесу з природознавства. Урок – основна форма освітньої діяльності в школі. Вимоги до сучасного уроку природознавства.
2. Основні типи уроків з природознавства. Комбінований урок.
3. Урок засвоєння нових знань.
4. Предметний урок.
5. Урок-екскурсія

6. Узагальнюючий урок.
7. Позаурочна робота.
8. Позакласна робота.

Література: див. літературу до лекції 1.

Лекція 6

Тема: Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів з природознавства

План

1. Оцінювання рівня і прогресу навчальних досягнень учнів з природознавства.
2. Базові принципи оцінювання.
3. Принципи адекватного оцінювання.
4. Критерії вибору інструментів оцінювання.
5. Види інструментів оцінювання.
6. Релевантність інструментів оцінювання.

Література: див. літературу до лекції 1.

Лекція 7

Тема: Методика навчання суспільствознавства як педагогічна наука. Розвиток громадянської та історичної освіти. Зміст, мета, завдання громадянської та історичної освітньої галузі в системі початкового навчання.

План

1. Наукове обґрунтування необхідності вивчення навчальної дисципліни.
2. Методологічні основи викладання освітньої галузі «Суспільствознавство» (предмет «Я у світі»).
3. Мета, завдання навчальної дисципліни.
4. Понятійний апарат.
5. Зв'язок методики з іншими навчальними дисциплінами.

Література: див. літературу до лекції 1.

Лекція 8

Тема: Особливості викладання суспільствознавства, громадянської та історичної освітньої галузі в початковій школі.

План

1. Характеристика методів та прийомів викладання предмета «Я у світі».
2. Інноваційні технології вивчення освітньої галузі.
3. Контроль і регулювання навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів з предмета «Я у світі».
4. Особливості методичних підходів до реалізації предмета «Я у світі».

Література: див. літературу до лекції 1.

Лекція 9

Тема. Форми організації навчання суспільствознавства («Я у світі») в початковій школі

План

1. Поняття про форми організації навчання у курсі «Я у світі». Урок - основна форма організації процесу вивчення предмету.
2. Класифікація форм організації навчання та основні їх види.
3. Методика проведення комбінованого уроку з курсу «Я у світі».
4. Організація екскурсій у курсі «Я у світі».
5. Особливості проведення нетрадиційних уроків.
6. Бінарні уроки.
7. Віршовані (римовані) уроки.
8. Інтегровані уроки.
9. Уроки-дискусії.

Література: див. літературу до лекції 1.

Лекція 10

Тема: Методика формування уявлень про суспільне довкілля здобувачів початкової освіти

План

1. Форми компетентності в емоційно-вольовій сфері особистості.
2. Формування знань і уявлень про українське суспільство, рідний край, розкриття на доступному для здобувачів початкової освіти рівні
3. Розкриття особливостей взаємодії людей у родині, в колективі, суспільстві, виховання в них позитивного особистісного ставлення до цінностей і символів Української держави.
4. Виховання гуманної, соціально активної, відповідальної особистості.

Література: див. літературу до лекції 1.

Лекція 11

Тема. Характеристика змістових ліній «Я – людина», «Я та інші» предмету «Я у світі» на засадах формування у здобувачів початкової освіти ключових і предметних компетентностей.

План

1. Усвідомлення неповторності і самоцінності людини як складно-організованої моральної істоти.
2. Побудова уроку, спрямованого на створення умов самореалізації дитини. Методичні особливості формування поняття про Людське «Я».
3. Методика виховання розуміння учнями людських чеснот і прагнення до вироблення цих властивостей у себе.
4. Формування у молодших школярів навиків взаємодії людей у сім'ї, колективі, суспільстві на основі знань про моральні цінності українського народу.

5. Особливості формування у школярів навиків оволодіння етичними нормами і правилами.

6. Аналіз сформованості загальнолюдських цінностей та ціннісних орієнтацій учнів 3-4 класів. Родовідне дослідження.

Література: див. літературу до лекції 1.

Лекція 12

Тема. Характеристика змістових ліній «Я – українець», «Я – європеєць» предмету «Я у світі» на засадах формування у здобувачів початкової освіти ключових і предметних компетентностей.

План

1. Методика формування в учнів поетапного усвідомлення довкілля.

2. Процес набуття учнями суспільного досвіду засобами сюжетно-рольових ігор.

3. Методика формування навичок дружньої взаємодії здобувачів початкової освіти на уроках «Я у світі».

4. Методика роботи над усвідомленням державної символіки та державного устрою України.

5. Методика формування поняття про українську державу в європейському та світовому контексті.

6. Методичні особливості формування знання про різноманітність народів та їх культур у світі.

7. Особливості розкриття теми «Земля - спільний дім для всіх людей».

Література: див. літературу до лекції 1.

Лекція 13

Тема. Зміст, обов'язкові та очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі за Типовими освітніми програмами під керівництвом О.Я. Савченко та Р.Б. Шияна.

План

1. Мета та завдання навчальної програми «Я досліджую світ».

2. Варіанти інтегрованої програми.

3. Виконання завдань дослідницького характеру.

4. Зміст, очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» Типової освітньої програма для закладів загальної середньої освіти під керівництвом О.Я. Савченко.

5. Зміст, очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» Типової освітньої програма для закладів загальної середньої освіти під керівництвом Р.Б. Шияна.

Література: див. літературу до лекції 1.

Лекція 14

Тема. Особливості викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

План

1. Освітнє середовище та його роль в організації уроку.
2. Групова робота як засіб формування ключових компетентностей у здобувачів початкової освіти.
3. Ігрова діяльність на уроці: особливості організації та ризики.
4. Лепбук як новітній спосіб організації навчальної діяльності.
5. Проектна діяльність на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».
6. Компетентнісно орієнтовані завдання як умова реалізації компетентнісного підходу до навчання.
7. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів з інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Література: див. літературу до лекції 1.

1.2. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять та самостійної роботи

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Тема. Вступ. Предмет і завдання, методи дослідження методики навчання природничої освітньої галузі

План

1. Предмет і завдання курсу «Методика навчання природознавства».
2. Методологічні основи методики навчання природознавства, її зв'язок з іншими науками.
3. Методи дослідження в галузі методики навчання природознавства.
4. Становлення і розвиток природознавства як науки.
5. Особливості змістового забезпечення природничої освітньої галузі.
6. Планування та структурування змісту курсу «Природознавство».
7. Державний стандарт початкової освіти (2018). Завдання природничої освітньої галузі у світлі вимог Нової української школи.
8. Порівняльна характеристика програм природничої освітньої галузі (НУШ) та освітньої галузі «Природознавство» (2012).

Запитання для обговорення

1. Що є предметом вивчення методики навчання природознавства у початковій школі?
2. Схематично відобразіть структуру методичної системи. Поясніть, які зв'язки існують між її компонентами.
3. Яка мета і завдання методики навчання природознавства як педагогічної науки?
4. Чому методика викладання природознавства належить до педагогічних наук? Обґрунтуйте свою думку.
5. З якими науками пов'язана методика викладання природознавства? Доведіть свої твердження.
6. Розкажіть про методи дослідження методики навчання природознавства.
7. Розкрийте особливості змістового забезпечення галузі «Природознавство».
8. Як побудований курс «Природознавство» у початковій школі. Обґрунтуйте відповідь, спираючись на програму для середньої загальноосвітньої школи.
9. Дайте визначення основним дидактичним принципам. Проаналізуйте, які з них лежать в основі побудови програм з природознавства та змісту освітньої галузі «Природознавство».
10. Доведіть, що принципи сезонності, краєзнавчий, екологічний є специфічними у навчанні природознавства.

11. Складіть порівняльну таблицю Державних стандартів початкової освіти 2012 р., 2018 р. (освітня галузь „Природознавство” і «Природнича освітня галузь»).

Державні стандарти	2012 р.	2018 р.
Назва освітньої галузі		
Назви та кількість змістових ліній		
Кількість годин на тиждень		
Предмети, якими реалізується освітня галузь		

Завдання для самостійної роботи

1. Законспектувати основні етапи становлення і розвитку природознавства.
2. Підготувати повідомлення про одного з вчених, основні праці якого присвячені питанням становлення і розвитку методики природознавства .
3. Законспектувати принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу природознавства.

Література

1. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/ .
2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novuj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>.
3. Концепція “Нова українська школа”. URL: <http://nus.org.ua>.
4. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/.../2018/.../1-kontsepsiya-rozvitku-gromosviti-v-ukraini-1701201/>.
5. Я у світі. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 3 - 4 класи (оновлено). URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.htm/>
6. Типова освітня програма під керівництвом О. Я. Савченко; <https://mon.gov.ua>.
7. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. <https://mon.gov.ua>.
8. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
9. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
10. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
11. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
12. Крамаренко А.М. Методика навчання освітніх

- галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство»: навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
13. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
14. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
15. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.
16. Людина і світ: Підруч. / Гол. ред. проф. Л.В. Губерський. - К.: Знання, 2001. - 350 с.
17. Стребна О. В. Методологічні аспекти викладання навчального предмета «Я у світі» / О. В. Стребна // Педагогічний альманах. – 2012. – Випуск 16. – С. 65-69.
18. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів : Методичний посібник для вчителів початкової школи / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко, О.А. Біда та ін. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2011. - 304 с.
19. Про проект “Живемо в демократії”. URL: <https://www.living-democracy.com.ua/>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2-3

Тема. Матеріальна база навчання природознавству. Засоби навчання природознавству. Наочні посібники

План

1. Матеріальна база навчання природознавству в загальноосвітній школі I ступеня.
2. Кабінет природознавства. Виготовлення динамічних наочних посібників та обладнання для уроків природознавства.
3. Куточок живої природи та використання його об'єктів у навчальному процесі.
4. Навчально-дослідна ділянка.
5. Географічний майданчик, його влаштування та обладнання.
6. Поняття про засоби навчання природознавства, їх види. Дидактичні вимоги до засобів навчання.
7. Наочні посібники. Види наочних посібників. Дидактичні вимоги до них. Методика роботи з різними видами наочних посібників.
8. Методика роботи з планом і картою. Вимоги до показу карти.

Запитання для обговорення

1. У чому ви вбачаєте значення матеріальної бази для уроків природознавства?
2. Розкрийте значення класу-кабінету в навчанні природознав-

ству учнів початкової школи.

3. У чому полягає основне завдання куточка живої природи. Охарактеризуйте основні вимоги до підбору матеріалу та обладнання для утримання рослин і тварин.
4. Доведіть, що навчально-дослідна земельна ділянка є практичною базою для вивчення природи молодшими школярами.
5. Яке значення для формування в учнів переконань в тому, що зміни в природі відбуваються закономірно, динамічно і всі явища пов'язані між собою має географічний майданчик?
6. Яку роль виконують засоби навчання природознавства?
7. Які дидактичні принципи покладені в основу використання засобів навчання ?
8. Які основні дидактичні вимоги пред'являються до засобів навчання природознавству?
9. Яку роль виконують наочні посібники на уроках природознавства?
10. На які групи поділяються натуральні наочні посібники? Охарактеризуйте кожну з них.
11. Чому підручники вважають основними посібниками навчання природознавству?
12. Яким чином класовод організовує роботу з планом і картою?

Завдання для самостійної роботи

1. Законспектувати відомості про навчально-дослідну ділянку та географічний майданчик.
2. Опрацювати праці М.М.Скаткіна, В.Ф. Зуєва, К.П. Ягодовського про обладнання класу-кабінету з природознавства та класифікації природознавчих наочних посібників для початкової школи. Підготувати повідомлення про діяльність щодо організації кабінету природознавства.
3. Скласти перелік обладнання до уроку природознавства (за вибором, по одному на кожний клас).

1 клас	2 клас	3 клас	4 клас
Що належить до природи	Ланцюги живлення	Тіла, речовини, молекули.	Сонячна система
Повітря	Сонце	Термометр	Як обертається Земля
Ґрунт	У царстві тварин	Повітря	Горизонт
Тварини	Осінь	Вода	План. Масштаб.
Рослини	Зима	Ґрунт	Материки Землі
		Будова рослин	Океани Землі
		Тварини в природі	Населення Землі

		Гриби	Водойми України
--	--	-------	-----------------

4. Підібрати наочність для роботи в школі, а також для застосування її під час проходження педагогічної практики:
 - 1) картини із зображенням пір року та загадками про них;
 - 2) ребуси до кожної пори року;
 - 3) малюнки із зображенням казкових героїв;
 - 4) мультимедійну презентацію «Пори року».

5. Використовуючи методичні посібники, інтернет-ресурси, ознайомитись з методикою роботи з картою і планом, вимог до покази карти та законспектувати отриману інформацію.

6. У підручниках для 4 класу «Природознавство» (авт.І. Грущинська; Т.Гільберг) переглянути і занотувати в зошитах для практичних робіт теми уроків, які передбачають використання карти (фізичної карти України, фізичної карти півкуль, промисловість України та ін.), вказуючи сторінки тем у підручнику.

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема. Методи навчання природознавству

Словесні методи навчання природознавству

План

1. Методи і прийоми у структурі методів навчання природознавства.
2. Бесіда на уроках природознавства. Види бесід. Вимоги до постановки запитань при проведенні бесіди.
3. Розповідь та її роль у вивченні природознавства. Методичні вимоги до застосування розповіді на уроках природознавства.
4. Робота з підручником на уроках природознавства.
5. Використання літератури природознавчого змісту у процесі вивчення природи.

Запитання для обговорення

1. Дайте класифікацію методів навчання природознавству. Мотивуйте свої судження.
2. Схарактеризуйте словесні методи навчання. Яка роль слова вчителя при використанні наочності? Доведіть свої судження прикладами. Занотуйте їх.
3. Наведіть приклади використання індукції та дедукції у викладанні природознавства.

Завдання для самостійної роботи

1. Укласти каталог книг про природу вітчизняних та зарубіжних авторів для дітей молодшого шкільного віку.

2. Нижче перераховані можливі теми уроків природознавства. Підберіть запитання для бесіди на кожному з цих уроків. (По одній темі для кожного класу).

- «Сонце» (1 клас), «Повітря» (1 клас), «Рослини» (1 клас), «Тварини» (1 клас);
- «У природі все пов'язане» (2 клас), «Ланцюжки живлення» (2 клас), «У царстві рослин» (2 клас), «Осінь» (2 клас), «Тварини навесні» (2 клас);
- «Що таке природа» (3 клас), «Повітря» (3 клас), «Кругообіг води в природі» (3 клас), «Людина – живий організм» (3 клас);
- «Населення землі» (4 клас), «Мішані ліси» (4 клас), «Гори» (4 клас), «Болото – природне угруповання» (4 клас)

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема. Наочно-практичні методи навчання природознавству.

План

1. Спостереження – провідний метод вивчення природи в початковій школі.
2. Дослід як метод пізнання природи. Місце дослідів у навчальному процесі. Демонстраційні та лабораторні досліді. Методичні вимоги до постановки дослідів.
3. Практичні роботи на уроках природознавства. Методичні прийоми: порівняння, аналогія, виділення головного, групування навчального матеріалу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків у природі.

Запитання для обговорення

1. Доведіть твердження, що спостереження – провідний метод вивчення природи в початковій школі.
2. Доведіть, що такі наочно-практичні методи, як учнівські досліді і практичні роботи набувають особливого значення у викладанні природознавства в початковій школі.
3. Що таке дослід? В чому полягає пізнавальна цінність учнівського досліді? Назвіть переваги та недоліки демонстраційних дослідів. Мотивуйте свої судження.
4. Яку роль в оволодінні знаннями, вміннями і навичками відіграють практичні роботи на уроках природознавства в початковій школі?
5. Від яких факторів, на вашу думку, залежить вибір методів навчання у викладанні природознавства?

Завдання для самостійної роботи

1. Законспекуйте основні досліді та види практичних робіт на уроках природознавства, які пропонує програма для проведення в 1-му, 2-му, 3-му, 4-му класах. (Програми для середньої загальноосвітньої

школи. 1-4 класи. - К.: Початкова школа, 2012.). Свої записи оформити у вигляді таблиці на аркуші.(формат А4, Шрифт14, Times New Roman)

ДОСЛІДИ	ПРАКТИЧНІ РОБОТИ
1 клас	
1.Виявлення повітря навколо себе. 2..... 3.....	1.Догляд за кімнатними рослинами. 2. 3.
2 клас	
1. 2.	
3 клас	

2. Розробіть план спостереження за темами:

- а) «Сезонні зміни в природі» («Осінь», «Зима», «Весна»);
- б) спостереження за рослинами (трав'янисті, кущі, дерева);
- в) спостереження за тваринами (комахи, птахи, звірі).

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6-7

Тема. Форми організації навчального процесу з природознавства у початковій школі. Урок природознавства. Позаурочні та позакласні форми організації навчального процесу з природознавства

План

1. Характеристика форм організації навчального процесу.
2. Типи уроків з природознавства у початковій школі.
3. Вимоги до сучасного уроку з природознавства.
4. Позаурочна робота з природознавства.
 - а) Домашні завдання з природознавства.
 - б) Літні завдання з природознавства.
5. Позакласна робота з природознавства.

Запитання для обговорення

1. Які типи уроків природознавства проводяться у початковій школі?
2. У чому полягає дидактична цінність предметного уроку?
3. Назвіть особливості проведення узагальнюючих уроків по сезонах.
4. Які основні етапи можна виділити у підготовці та проведенні екскурсій?
5. Яке значення має позаурочна робота?
6. Яке значення домашніх завдань?
7. Які види домашніх завдань із природознавства?
8. Чим відрізняється позаурочна і ³⁶позакласна робота з природознавства?

9. Яка роль домашніх завдань в оволодінні молодшими школярами навичками самостійної роботи?

Завдання для самостійної роботи

1. Скласти план-конспект уроку природознавства на одну із запропонованих тем:

1 клас	2 клас	3 клас	4 клас
Що належить до природи	Ланцюги живлення	Тіла, речовини, молекули.	Сонячна система
Повітря	Сонце	Термометр	Як обертається Земля
Ґрунт	У царстві тварин	Повітря	Горизонт
Тварини	Осінь	Вода	План. Масштаб.
Рослини	Зима	Ґрунт	Материка Землі
		Будова рослин	Океани Землі
		Тварини в природі	Населення Землі
		Гриби	Водойми України

Примітка. Під час розробки уроків продумати і дібрати відповідну наочність.

- Опрацюйте журнали «Початкова школа» та інші за останні роки. З'ясуйте, як висвітлюється на їх сторінках питання про організацію позакласної роботи з природознавства в початковій школі.
- Розробіть сценарій свята на самостійно обрану тему та проведіть на практичному занятті.
- Складіть стислий список літератури для позакласного читання з природознавства для учнів 3—4-х класів (не менше 10 найменувань).

№	Назва книги	Автор	Видавництво	Рік видання
1.				

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8.

Тема. Контроль і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства
План

1. Мета, завдання та види перевірки знань на уроках природознавства.
2. Завдання і значення перевірки знань і вмінь учнів з основ природознавства.
3. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів

Запитання для обговорення

1. У чому полягає головна мета контролю?
2. З чого складається контроль знань учнів?
3. Які основні функції виконує контроль знань учнів?
4. Дотриманням яких вимог забезпечується ефективність контролю?
5. Які види контролю ви знаєте? У чому полягає суть кожного з них?
6. Яким чином класовод здійснює оцінку результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів?

Завдання для самостійної роботи

1. Користуючись методичними рекомендаціями «Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи», занотуйте норми оцінок з природознавства.
2. Складіть фрагмент уроку з природознавства (етап «Перевірка раніше засвоєних знань»). Використайте різні методи контролю знань. Оцініть відповіді учнів о обґрунтуйте оцінки.
3. Відвідайте урок природознавства. Простежте за допомогою яких запитань учитель здійснював перевірку знань і вмінь учнів на різних етапах уроку. Які форми контролю (усна, письмова, експериментальна) застосовувались на уроці?

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9.

Тема. Екологічне виховання в процесі вивчення природи

План

1. Мета та завдання екологічного виховання. Етапи формування екологічної культури особистості.
2. Форми, методи і засоби екологічного виховання в початковій школі.
3. Використання екологічних ігор при вивченні об'єктів природи.
4. Проектна діяльність в екологічному вихованні здобувачів початкової освіти.

Запитання для обговорення

1. Назвіть мету та завдання екологічного виховання.
2. Які є етапи формування екологічної культури особистості?
3. Які основні функції виконує система роботи з екологічного виховання?

Завдання для самостійної

роботи

1. Підготуйте конспект уроку з елементами екологічного змісту.
2. Розробіть виховний захід з екологічного виховання (тема за вибором).
3. Розробіть план екологічного виховання на навчальний рік (3-4 кл.).

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10.

Тема. Краєзнавчий підхід до навчання природознавству План

1. Краєзнавчий принцип у вивченні об'єктів природи.
2. Організація краєзнавчого куточку в освітньому середовищі початкової школи.
3. Методика опанування краєзнавчого матеріалу (Миколаївщина).

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте конспект екскурсії з використанням краєзнавчого матеріалу.
2. Розробіть презентацію рідкісних видів рослин і тварин степового регіону України.
3. Укладіть перелік заповідників та заказників Миколаївщини.
4. Краєзнавче дослідження «Миколаївщина – моя маленька Батьківщина».

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

Практичне заняття №11

Тема. Особливості викладання суспільствознавства, громадянської та історичної освітньої галузі в початковій школі

План

1. Особливості методичних підходів до реалізації предмета «Я у світі».
2. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти.
3. Методика формування уявлень та понять у курсі «Я у світі».
4. Умови формування уявлення на уроці.
5. Шляхи розвитку понять.
6. Методика формування вмінь у курсі «Я у світі». Засоби формування вмінь у процесі вивчення освітньої галузі «Суспільствознавство».

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати освітню галузь «Суспільствознавство» із Державного стандарту початкової загальної освіти (2012).
2. Опрацювати принципи побудови програми з навчальної дисципліни «Я у світі». Аналіз діючої програми.

3. *Творче завдання.* Підготувати повідомлення на тему: «Значення навчання предмета «Я у світі» у розвитку особистості молодшого школяра. Основні вимоги до рівня підготовки учня».
4. Підготувати каталог наукових праць з інтернет-ресурсів, що висвітлюють проблему громадянської освіти в початковій школі.
5. Сформувати словник термінів з курсу «Методика навчання суспільствознавства» (із зазначенням літератури)
6. Скласти структурно-логічну схему на тему: «Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Методика навчання суспільствознавства»». Обґрунтувати необхідність їх використання у навчальній діяльності.
7. Складіть порівняльну таблицю Державних стандартів початкової освіти 2012 р., 2018 р. (освітня галузь „Суспільствознавство” і «Громадянська та історична освітня галузь»).

Державні стандарти	2012 р.	2018 р.
Назва освітньої галузі		
Назви та кількість змістових ліній		
Кількість годин на тиждень		
Предмети, якими реалізується освітня галузь		

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

Практичне заняття №12

Тема. Методи і методичні прийоми навчання суспільствознавства

План

1. Принципи навчання. Необхідність нетрадиційних принципів.
2. Методи виховання громадянських якостей особистості:
 - методи формування свідомості і переконань (розповідь, пояснення, бесіда, діалог, переконання, приклад);
 - методи організації діяльності, стосунків, спілкування і формування позитивної громадянської поведінки (вправи, тренування, доручення, педагогічні вимоги, сюжетно-рольові ігри, виховні ситуації);
 - методи стимулювання волі та корекції діяльності, поведінки (заохочення, покарання, змагання).
3. Активні методи та особливості їх використання в процесі вивчення курсу “Я у світі” у початковій школі: інтерактивні методи, рольова гра, моделювання, проекти, ігри, драматизації тощо.
4. Проект як метод навчання. Методика використання методу проектів у процесі вивчення курсу громадянської освіти.
5. Вибір і оптимальне поєднання методів у процесі вивчення “Я у світі”.

6. Підготовка та впровадження інтерактивних технологій в курс «Я у світі».

Завдання для самостійної роботи

1. Розробіть завдання для реалізації усіх можливих принципів та методів при вивченні тем курсу «Я у світі» (до кожної теми індивідуального завдання). Подати у вигляді таблиці.

2. Розробити конспект – фрагмент проведення уроку з певної теми навчального предмета «Я у світі» з використанням різноманітних інноваційних технологій (методів, прийомів, засобів навчання). Обґрунтувати доцільність їх використання.

3. Сформувати систему тестів з поданої теми

4. Запропонуйте проекти за темами програми «Я у світі» (вибірково).

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

Практичне заняття №13

Тема. Форми організації навчання суспільствознавства («Я у світі») в початковій школі

План

1. Поняття про форми організації навчання в початковій школі.
2. Урок - основна форма організації процесу вивчення предмету «Я у світі» у початковій школі.
3. Типи уроків громадянської освіти та виховання у початковій школі. Вимоги щодо їх організації та проведення.
4. Методика організації та проведення комбінованого уроку суспільствознавства у початковій школі.
5. Методика організації та проведення нестандартних уроків з навчальної дисципліни «Я у світі» (уроки-екскурсії, уроки-подорожі, уроки-вікторини, уроки – КВК, інтерактивні уроки).

Завдання для самостійної роботи

1. Охарактеризуйте переваги та недоліки уроку, як основної дидактичної форми при вивченні курсу «Я у світі». Представити у вигляді таблиці.
2. Охарактеризуйте переваги та недоліки нестандартних уроків. Представити у вигляді таблиці.
3. Розробіть фрагменти уроків різних типів на рівні відповідності мети і теми.
4. Сформувати систему тестів з поданої теми
5. Розробіть план-конспект нестандартних уроків з навчальної дисципліни «Я у світі».

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

Практичне заняття №14

Тема. Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі

План

1. Особистісно-орієнтована технологія навчання.
2. Технологія групової навчальної діяльності школярів.
3. Технологія розвивального навчання.
4. Технологія формування творчої особистості.
5. Технологія навчання як дослідження.
6. Медіаосвітні технології. Медіа за участю аналізатора (візуальні (друк, малюнок, комп'ютерна графіка), аудійні (звукові) (звукозапис), аудіовізуальні (кінематограф, телебачення, відео, Інтернет), за типом основного засобу медіа (преса, радіо, кіно, телебачення, відео, комп'ютерні мережі та ін.), за каналом сприйняття (аудіо, відео, аудіовізуальні, знакові – текстові, графічні), за місцем використання (індивідуальне, групове, масове, домашнє, робоче, транспортне та ін.), за змістом інформації, напрямку соціалізації (ідеологічне, політичне, морально-виховне, пізнавально-навчальне, естетичне, екологічне, економічне), за функціями та цілями використання (одержання інформації, освіта, спілкування, розв'язання проблем, розвага, соціальне управління), за результатом впливу на особистість (розвиток світогляду, самопізнання, самовиховання, самонавчання, самоствердження, самовизначення, регуляція стану, соціалізація).
7. Класифікація методів навчання громадянської та історичної освіти.

Завдання для самостійної роботи

1. Визначте співвідношення понять «метод навчання» та «навчальна технологія». Розкрийте види інтерактивних методів навчання за характером взаємодії учителя і учнів за допомогою логічних схем.

2. Складіть обґрунтований перелік основних умінь, якими повинні оволодіти учні у процесі навчання громадянської та історичної освітньої галузі.

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

Практичне заняття №15

Тема. Особливості організації та проведення інтегрованих занять в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

1. Реалізація освітніх галузей (громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна, природнича) окремими предметами або в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузева, в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проектної діяльності) за активного використання міжпредметних зав'язків, організації різних форм взаємодії учнів.
2. Ознаки інтегрованого уроку.
3. Підготовка вчителя до інтегрованого уроку.
4. Особливості структури інтегрованого уроку «Я досліджую світ».

1. Розробіть план роботи гуртка, волонтерської та дитячої громадської організації в контексті навчання громадянської та історичної освітньої галузі.

2. Розробіть справи в контексті навчання громадянської та історичної освітньої галузі для розвитку вміння бачити проблеми у різних життєвих ситуаціях (сім'я, колектив, суспільство).

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

Практичне заняття №16

Тема. Використання технології проблемного навчання у процесі викладання освітньої галузі «Суспільствознавство»

План

1. Ідея проблемного навчання в історії педагогіки. Технологія проблемного навчання.

2. Основні функції та ознаки проблемного навчання.

3. Поняття проблемної ситуації. Методичні прийоми створення проблемної ситуації.

4. Особливості організації проблемного навчання на уроках суспільствознавства у початковій школі.

Завдання для самостійної роботи

1. Сформулювати проблемні запитання до теми («Україна – незалежна держава», «Твоя родина. Родовідне дерево» (3 клас), «Знаймо і шануймо символи свого краю» (4 клас), розробити план розв'язання проблеми.

2. Підготувати план-коспект уроку суспільствознавства у технології проблемного навчання. Підготуватись до проведення уроку з використанням технології проблемного навчання.

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

Практичне заняття №17

Тема. Методика формування уявлень про суспільне докільля здобувачів початкової освіти

План

1. Формування у молодших школярів навиків взаємодії людей у сім'ї, колективі, суспільстві на основі знань про моральні цінності українського народу.

2. Особливості формування у школярів навиків оволодіння етичними нормами і правилами.

3. Аналіз сформованості загальнолюдських цінностей та ціннісних орієнтацій учнів 3-4 класів. Родовідне дослідження.

Завдання для самостійної

роботи

1. Змодельуйте приклади ігрових ситуацій для випробування учнями різних соціальних ролей (парна чи групова робота).
2. Наведіть приклади правил і норм етикету в різних життєвих ситуаціях.
3. Родовідне дослідження.

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

Практичне заняття №18

Тема. Проблематика та методичні особливості змістових ліній «Я – Людина», «Я та інші»

План

1. Усвідомлення неповторності і самоцінності людини як складно-організованої моральної істоти.
2. Побудова уроку, спрямованого на створення умов самореалізації дитини. Методичні особливості формування поняття про Людське «Я».
3. Методика виховання розуміння учнями людських чеснот і прагнення до вироблення цих властивостей у себе.

Завдання для самостійної роботи

1. Складіть зразки життєвих ситуацій, що відображають реалізацію моральних законів і людських чеснот.
2. Змодельуйте приклади ігрових ситуацій для випробування учнями різних соціальних ролей (парна чи групова робота).
3. Наведіть приклади правил і норм етикету в різних життєвих ситуаціях.
4. Родовідне дослідження.

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

Практичне заняття №19

Тема. Проблематика та методичні особливості змістових ліній «Я – українець», «Я – європець»

План

1. Методика формування в учнів поетапного усвідомлення довкілля.
2. Процес набуття учнями суспільного досвіду засобами сюжетно-рольових ігор.
3. Методика формування навичок дружньої взаємодії учнів початкової школи на уроках «Я у світі».
4. Методика роботи над усвідомленням державної символіки та державного устрою України.
5. Методика формування поняття про українську державу в європейському та світовому контексті.
6. Методичні особливості формування знання про різноманітність народів та їх культур у світі.
7. Особливості розкриття теми «Земля - спільний дім для всіх людей».

Завдання для самостійної роботи

1. Провести дослідження та оформити портфоліо з теми «Герб. Герб Миколаєва», «Морська символіка».
2. Запропонуйте тему та сформулюйте мету уроку на одну з тем із змістової лінії «Я – європеєць».

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

Практичне заняття №20

Тема. Зміст, обов'язкові та очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі за Типовими освітніми програмами під керівництвом О.Я. Савченко та Р.Б. Шияна.

План

1. Мета та завдання навчальної програми «Я досліджую світ». Варіанти інтегрованої програми. Виконання завдань дослідницького характеру.
2. Зміст, очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» Типової освітньої програма для закладів загальної середньої освіти під керівництвом О.Я. Савченко.
3. Зміст, очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» Типової освітньої програма для закладів загальної середньої освіти під керівництвом Р.Б. Шияна.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте типові освітні програми щодо реалізації громадянської та історичної освітньої галузі, запропонуйте до кожної з змістової лінії варіант навчального проєкту.
2. Розробіть пам'ятку для учнів із виконання одного з видів навчального проєкту.
3. Назвіть відмінні риси підручників інтегрованого курсу «Я досліджую світ», створених за навчальною програмою «Я досліджую світ» (під керівництвом О.Савченко) та освітньої програми (під керівництвом Р.Шияна) громадянської та історичної освітньої галузі.
4. Заповніть таблицю:

Інтегрований курс «Я досліджую світ»

Автор	Тема	Об'єкт інтеграції

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

Практичне заняття №20

Тема. Особливості викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

План

1. Освітнє середовище та його ₄₅ роль в організації уроку.

2. Групова робота як засіб формування ключових компетентностей молодших школярів.
3. Ігрова діяльність на уроці: особливості організації та ризику.
4. Лепбук як новітній спосіб організації навчальної діяльності.
5. Проєктна діяльність на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».
6. Компетентнісно орієнтовані завдання як умова реалізації компетентнісного підходу до навчання.
7. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів з інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Завдання для самостійної роботи

1. Розробіть календарно-тематичне планування інтегрованого курсу «Я досліджую світ».
2. Розробіть фрагменти уроків «Я досліджую світ» із використанням інтерактивних методів навчання.
3. Розробіть фрагмент уроку «Я досліджую світ» із застосуванням сучасних технологій навчання (буктрейлер, сторітеллінг, інтелект карта, веб-квест чи ін.).

Література: див. літературу до практичного заняття 1.

Розділ II. Завдання для контролю та перевірки знань

2.1. Варіанти контрольних робіт

Варіант 1

1. Охарактеризуйте сучасні педагогічні та навчальні технології.
2. Розкрийте методику формування народознавчих понять.
3. На основі програми скласти тематичний план курсу предмету «Я у світі» 2 клас.

Варіант 2

1. Опишіть змістові лінії освітньої галузі «Суспільствознавство».
2. Розкрийте методику формування суспільствознавчих понять.
3. Розробіть фрагмент уроку з використанням ігрової навчальної технології в системі вивчення предмету «Я у світі» 4 клас. Тема на вибір.

Варіант 3

1. Назвіть сучасні форми організації навчального процесу відповідно до вимог програми «Я у світі».
2. Дайте загальну характеристику моральному вихованню молодших школярів.
3. Змодельуйте структуру уроку з використанням основних методів і прийомів навчання при вивченні курсу «Я у світі». 1 клас.

Варіант 4

1. Дайте визначення методам навчання та опишіть їх класифікацію, що використовуються при вивченні курсу «Я у світі».
2. Опишіть основні аспекти розумового виховання учнів початкових класів.
3. Змодельуйте структуру уроку на основі доцільності поєднання ігрової і навчальної діяльності (4 клас. Тема на вибір).

Варіант 5

1. Розкрийте інноваційну діяльність педагога в системі вивчення галузі «Я у світі».
2. Опишіть критерії оцінювання дисципліни.
3. Аналіз підручників для 3-го класу курсу «Я у світі».

Варіант 6

1. Охарактеризуйте методи і прийоми навчання учнів при вивченні курсу «Я у світі».
2. Перевірка результатів знань та вмінь учнів в курсі «Я у світі».
3. Аналіз підручників для 4-го класу курсу «Я у світі»

Варіант 7

1. Охарактеризуйте освітньою галузь «Суспільствознавство».

2. Розкрийте суть правового виховання молодших школярів.

3. Класифікація методів навчання це словесні, практичні та наочні. Наведіть зразок кожного з видів у вигляді фрагментів уроку.

Варіант 8

1. Розкрийте поняття «розвиток пізнавальних інтересів» і використання на уроках «Я у світі».

2. Використання інтерактивних методів навчання.

3. Опишіть підготовку вчителя до проведення уроку «Я у світі».

Варіант 9

1. Впровадження технології проблемного навчання.

2. Застосування вчителем мультимедійних засобів на уроках суспільствознавчого змісту.

3. Методика використання бесіди на уроках «Я у світі». 2 клас. Тема на вибір.

Варіант 10

1. Перелічіть основні вимоги навчальних досягнень учнів у процесі вивчення курсу «Я у світі» (3-4 класи)

2. Теоретико-методологічні засади побудови курсу «Людина і світ з методикою викладання».

3. Методика подачі учням понять «звичаї» та «обряди». Наведіть приклад.

Варіант 11

1. Письмово обґрунтуйте зміст поняття «правова освіта» та «правове виховання».

2. Охарактеризуйте вимоги до сучасного уроку суспільствознавства.

3. Застосування методів стимулювання та мотивації до навчання учнів початкових класів. 4 клас. Тема на вибір.

Варіант 12

1. Розкрийте зміст освіти України.

2. Обґрунтуйте теоретико-методологічні засади побудови курсу «Я у світі».

3. Розробіть нестандартний план-заняття з дисципліни «Я у світі» 3 клас (тема на вибір).

Варіант 13

1. Розкрийте місце освіти в системі навчального процесу.

2. Охарактеризуйте інформаційні технології навчання.

3. Розробіть план-конспект нестандартного уроку з дисципліни «Я у світі» 4 клас (тема на вибір).

Варіант 14

1. Загальна характеристика особливостей викладання суспільствознавства.

2. Розкрийте загальнонавчальні вміння учнів у курсі «Я у світі».

3.Методика пояснення учням поняття права та обов'язки громадян. Навести фрагмент уроку.

Варіант 15

- 1.Проаналізуйте структуру технології проблемного навчання.
- 2.Назвіть сучасні прийоми організації навчального процесу відповідно до вимог програми «Я у світі».
- 3.Наведіть приклади вправ направлені на розвиток інтелекту учнів початкової школи.

Варіант 16

- 1.Опишіть випереджальну технологію С. Лисенкової.
- 2.Висвітліть розвиток патріотичного виховання в учнів на уроках «Я у світі».
- 3.Розробіть фрагмент уроку із закладенням в учнів знань основ розвитку суспільствознавства.

Варіант 17

- 1.Охарактеризуйте методику подачі учням поняття прислів'я.
- 2.Розкрийте зміст і методику проведення уроку з суспільствознавчим змістом у початковій школі.
- 3.Формування світогляду на уроках «Я у світі». Навести приклад.

Варіант 18

- 1.Формування естетичного смаку в початковій школі.
- 2.Охарактеризуйте сучасні педагогічні технології в суспільствознавчій освіті початкової школи.
- 3.Обґрунтуйте своє ставлення до проблеми технологізації виховного процесу.

Варіант 19

- 1.Розкрийте важливість трудового виховання учнів початкових класів.
- 2.Обґрунтуйте зміст та завдання освітньої галузі «Суспільствознавство».
- 3.Застосування усної народної творчості на уроках «Я у світі». Наведіть приклад.

Варіант 20

- 1.Мета та завдання освітньої галузі «Суспільствознавство» відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти (2012).
- 2.Опишіть метод проектів.
- 3.Важливість процесу спілкування у початковій школі. Наведіть практичний приклад.

Варіант 21

- 1.Позаурочна та позакласна робота в курсі «Я у світі».
- 2.Змістові лінії освітньої галузі «Суспільствознавство».

3.Розробіть фрагмент уроку «Я у світі» в 3 класі.

Варіант 22

- 1.Розкрийте суть функцій підручника.
- 2.Типи і структура уроків з курсу «Я у світі».
- 3.Розробіть фрагмент уроку з використанням загадок у 3 класі (тема за вибором)

Варіант 23

- 1.Охарактеризуйте структуру підручника «Я у світі» (4 кл.).
- 2.Опишіть застосування технології розвивального навчання.
- 3.Запропонуйте приказки на уроках «Я у світі».

Варіант 24

- 1.Використання технології розвивального навчання.
- 2.Робота з підручником «Я у світі» на уроках в 3 класі.
- 3.Повчальний зміст казки на уроках суспільствознавчого напрямку.

Варіант 25

- 1.У чому заключається суть навчання на інтегрованій основі.
- 2.Опишіть методіку проведення уроків «Я у світі».
- 3.Необхідність використання легенди на уроках. Наведіть приклад легенди.

Варіант 26

- 1.Мета та завдання освітньої галузі «Суспільствознавство» відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти (2012).
- 2.Типи і структура уроків з курсу «Я у світі».
- 3.Важливість процесу спілкування у початковій школі. Наведіть практичний приклад.

Варіант 27

- 1.Позаурочна та позакласна робота в курсі «Я у світі».
- 2.Опишіть метод проектів.
- 3.Розробіть план-конспект уроку «Я у світі» у 4 класі.

Варіант 28

- 1.Розкрийте суть функцій підручника.
- 2.Змістові лінії освітньої галузі «Суспільствознавство».
- 3.Розробіть фрагмент уроку з використанням загадок 1 клас (тема на вибір)

Варіант 29

- 1.Проаналізуйте структуру технології проблемного навчання.
- 2.Охарактеризуйте інформаційні технології навчання.

3. Розробіть план-конспект уроку «Я у світі» у 4 класі (тема за вибором).

Варіант 30

1. Загальна характеристика особливостей викладання суспільствознавства.

2. Розкрийте місце освіти в системі навчального процесу.

3. Методика пояснення учням поняття «права та обов'язки громадян».

Навести фрагмент уроку.

Варіант 31

1. Розкрийте загальнонавчальні вміння учнів.

2. Назвіть сучасні прийоми організації навчального процесу відповідно до вимог програми «Я у світі».

3. Наведіть приклади вправ направлені на розвиток інтелекту учнів початкової школи.

2.2. Питання до іспиту

1. Предмет і завдання курсу «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» і «Суспільствознавство»».
2. Принципи відбору і послідовності вивчення навчального матеріалу з природознавства в початковій школі.
3. Класифікація природничих понять у природознавстві. Методика формування найпростіших природничих понять.
4. Методологічні основи методики викладання природознавства і методи наукового дослідження.
5. Поняття методу навчання природознавству. Цілісний підхід до методу. Методи і прийоми у структурі методів навчання природознавства.
6. Планування та структурування змісту курсу «Природознавство». Особливості змістового забезпечення освітньої галузі «Природознавство».
7. Основні організаційні форми навчального процесу з природознавства: урок, позаурочна та позакласна робота. Урок – основна форма навчально-виховної роботи в початковій школі.
8. Місце і роль матеріальної бази в навчально-виховному процесі з природознавства.
9. Принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу природознавства.
10. Організація позаурочної роботи учнів з природознавства, її виховна роль і природоохоронна спрямованість.
11. Особливості проведення однопредметних та однотемних уроків в малокомплектній школі.
12. Мета, завдання та види перевірки знань на уроках природознавства.
13. Поняття про засоби навчання природознавства, їх види. Дидактичні вимоги до засобів навчання.

14. Взаємозв'язок урочної і позаурочної роботи з природознавства.
15. Позакласна робота з природознавства та її навчально-виховне значення.
16. Інтегрований підхід до навчання природознавства у початковій школі.
17. Реалізація індивідуального та диференційованого підходу до вивчення природознавства у малокомплектній школі.
18. Становлення методики викладання природознавства як педагогічної науки, її зв'язок з методикою викладання.
19. Міжпредметні зв'язки на уроках природознавства з дисциплінами початкової школи.
20. Екологічне виховання молодших школярів. Актуальні питання охорони природи при вивченні природознавства.
21. Роль інтеграції у підвищенні якості проведення уроків природознавства.
22. Особливості розвивального навчання. Розвивальний зміст природознавчої освіти.
23. Особливості викладання природознавства в сільській школі.
24. Самостійна робота на уроках природознавства учнів як засіб розвитку пізнавального інтересу молодших школярів.
25. Формування пізнавального інтересу учнів на уроках природознавства.
26. Організація самостійної роботи на уроках природознавства в малокомплектній школі.
27. Формування найпростіших понять, первинних узагальнень у курсі природознавства.
28. Зміст, методи проведення та форми організації позакласної роботи.
29. Зв'язок методики викладання природознавства з іншими науками.
30. Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство».
31. Словесні методи навчання природознавству, їх характеристика.
32. Організація фенологічних спостережень в природі. Методика ведення календаря природи та щоденника спостережень.
33. Спостереження – провідний метод вивчення природи в початкових класах. Ведення спостережень за неживою та живою природою.
34. Характеристика засобів наочності. Комплексне застосування засобів наочності в навчанні природознавству.
35. Диференціація та індивідуалізація на уроках природознавства.
36. Мультимедійні та технічні засоби навчання та методика їх використання у процесі вивчення природознавства.
37. Міжпредметні зв'язки природознавства з дисциплінами середньої школи.
38. Використання наочних посібників у процесі застосування словесних методів навчання.
39. Самостійна робота учнів у процесі вивчення природознавства.
40. Основні типи уроків з природознавства у початковій школі.
41. Здійснення міжпредметних зв'язків на уроках природознавства, образотворчого мистецтва та трудового навчання.
42. Роль доквілля в естетичному вихованні дітей.

43. Практичні методи навчання природознавству, їх характеристика.
44. Здійснення народознавчого підходу у навчанні природознавству учнів початкової школи.
45. Наочні посібники. Види наочних посібників. Дидактичні вимоги до них. Методика роботи з різними видами наочних посібників.
46. Використання місцевого матеріалу на уроках природознавства
47. Специфіка організації роботи дітей з підручником, щоденником спостережень.
48. Організація дослідницької роботи на шкільній навчально-дослідній ділянці і в куточку живої природи.
49. Ігрова діяльність у процесі вивчення природознавства.
50. Проблеми охорони природи у процесі вивчення природознавства.
51. Використання матеріалу з валеології у процесі вивчення природознавства.
52. Літні завдання як один із видів позаурочної роботи.
53. Роль домашніх завдань в оволодінні молодшими школярами навичками самостійної роботи.
54. Використання усної народної творчості у процесі вивчення природознавства.
55. Основні вимоги до підбору матеріалу для куточка живої природи.
56. Формування в учнів початкової школи географічних понять.
57. Формування в учнів початкової школи біологічних понять.
58. Комбінований урок: структура, методика проведення.
59. Урок-екскурсія: структура, методика проведення.
60. Предметний урок: структура, методика проведення.
61. Географічний майданчик, його влаштування та обладнання.
62. Розповідь: роль у вивченні природознавства; методичні вимоги.
63. Бесіда на уроках природознавства: види бесід; вимоги до постановки запитань; застосування різних видів бесід.
64. Аналіз природничого матеріалу у 1-му класі.
65. Урок засвоєння нових знань: структура та методика проведення.
66. Нестандартні уроки з природознавства.
67. Дослід як метод пізнання природи. Місце дослідів у навчальному процесі. Демонстраційні та лабораторні досліді.
68. Методичні вимоги до постановки дослідів та практичних робіт. Досліді з ґрунтом у початковій школі на уроках природознавства
69. Аналіз природничого матеріалу у 3-му класі.
70. Домашнє завдання як один з видів позаурочних занять. Види домашнього завдання.
71. Предметний урок, його значення і структура.
72. Методика роботи з планом і картою. Вимоги до показу карти.
73. Особливості організації роботи з приладами.
74. Куточок живої природи у початковій школі. Його оснащення та значення.
75. Методичні вимоги до постановки дослідів та практичних робіт. Досліді з водою у початковій школі на уроках природознавства

- 76.Методика проведення практичної роботи з термометром
- 77.Методика формування понять про диких і свійських тварин.
- 78.Методика формування понять про органи рослин. /Фрагмент уроку/
- 79.Аналіз природничого матеріалу у 4-му класі.
- 80.Методика роботи з підручником, щоденником спостережень у процесі вивчення природознавства
- 81.Методика формування поняття «форма земної поверхні».
- 82.Письмова перевірка знань і вмінь учнів з природознавства: види , методика проведення.
- 83.Методика проведення експериментальної перевірки знань і вмінь учнів з природознавства.
- 84.Методика проведення практичної роботи з компасом у процесі вивчення природознавства.
- 85.Методика формування поняття «природне угруповання»у процесі вивчення природознавства.
- 86.Методика формування поняття «корисні копалини»у процесі вивчення природознавства.
- 87.Методика формування поняття «природна зона»у процесі вивчення природознавства.
- 88.Методика організації підведення підсумків спостережень, проведених молодшими школярами за сезон.

2.3. Орієнтовані тести для підсумкового контролю

1. Авторами підручника «Природознавство » для 3,4 класу чотирирічної школи – К.: Освіта, 2015 є:

- а) Коваль Н.І., Нарочна Л.К.
- б) Бібік Н.М., Байбара Т.М.
- в) Гільберг Т., Сак Т.
- г) Будна О.Г.

2. Суть принципу наочності у курсі природознавства полягає

- а) у активному використанні різноманітних предметів та засобів для реального відображення явищ природи
- б) у створенні образів, конкретних уявлень, на основі яких будується навчально-пізнавальна діяльність учнів, спрямована на оволодіння системою природознавчих уявлень і понять
- в) у створенні психічного образу в результаті процесів відчуття і сприймання
- г) у створенні словесного портрета явища природи

3. Методи, що відображають внутрішню сторону пізнавальної діяльності учнів:

- а) бесіда, розповідь, пояснювально-ілюстративний метод, практична робота
- б) репродуктивний метод, дослідницький метод, дедукція, індукція
- в) виконання вправ, евристичний метод, робота за підручником, дослід

г) творча робота

4. Методи, що відображають зовнішню сторону пізнавальної діяльності учнів:

- а) бесіда, розповідь, робота за підручником, дослід робота з наочними посібниками, практична робота
- б) репродуктивний метод, дослідницький метод, індукція, дедукція, пояснювально-ілюстративний метод
- в) індивідуальна, групова, фронтальна, евристична, дослідницька робота
- г) творча робота

5. Які елементи складають мікроструктуру поточного уроку-екскурсії з природознавства:

- а) засвоєння нових знань, умінь і навичок, дослідницька практична робота, розповідь
- б) евристична бесіда, спостереження, закріплення, узагальнення, систематизація та застосування набутих знань, умінь і навичок
- в) закріплення, узагальнення, систематизація та застосування набутих знань, умінь і навичок
- г) застосування набутих знань, умінь і навичок

6. Основою формування локальних емпіричних природознавчих понять є:

- а) систематизація
- б) класифікація
- в) ідентифікація
- г) актуалізація

7. Репродуктивно-мнемічні запитання під час бесіди на уроках природознавства:

- а) стимулюють пізнавальну діяльність, результатом якої є здобуття готових знань з різних джерел: підручників, засобів унаочнення, спостережень, дослідів
- б) активізують пам'ять і спонукають до відтворення раніше здобутих знань
- в) відповіді на такі запитання отримуються в результаті здійснення операцій логічного мислення з уже відомими знаннями або під час розв'язання проблеми
- г) допомагають розвитку мовлення молодших школярів

8. Визначенню “практична робота з природознавства” відповідає судження:

- а) певна робота (моторна діяльність) з одночасним її осмисленням, на основі якої формуються знання і практичні уміння
- б) моторна діяльність направлена на засвоєння учнями програмного матеріалу, під час проведення яких учні не змінюють хід явищ, а тільки фіксують факти спостережень у процесі практичних дій
- в) навчально-пізнавальна діяльність, у процесі якої учні виконують практичні дії з об'єктами в матеріальній або матеріалізованій формі, при цьому предмети і явища або умови їх існування в природі змінюються

г) моторна діяльність з одночасним її осмисленням

9. Назвати, який тип пізнавальних завдань використовується у випадку - накреслити схему на основі прочитаного (на матеріалі теми “Рослини – частина живої природи”):

- а) використання аналогії як засобу перенесення способу дії, класифікація предметів і явищ навколишнього середовища
- б) сортування навчального матеріалу за завданням учителя
- в) виділення головного, сортування навчального матеріалу за завданням учителя
- г) конструювання нового способу діяльності на основі засвоєних знань, умінь і навичок

10. Яка аналогія за рівнем творчості використовується у випадку:

Поясни, чому утворюються краплі води на кришці каструлі, коли вода кипить. Яке явище в природі можна цим пояснити? Як воно відбувається?

- а) асоціативна
- б) алгоритмічна
- в) евристична
- г) пізнавальна

11. Яка аналогія за рівнем творчості використовується у випадку:

Розкажи про літо у такій послідовності: висота Сонця над Землею; колір неба, хмар, води; в якому вбранні рослини; дозрівання хліба; поведінка птахів; розваги дітей. Розкажи про осінь так, як розповідав про літо.

- а) асоціативна
- б) алгоритмічна
- в) евристична
- г) пізнавальна

12. Які групи умінь формуються переважно при вивченні такої теми з природознавства «Тварини лісу»:

- а) розумові, перцептивні, самоконтролю, коригування
- б) логічного і творчого мислення, мнемічні
- в) імажинативні, мовленнєві, самопланування, самоорганізації
- г) перцептивні, імажинативні

13. Які групи умінь формуються переважно при вивченні узагальнюючої теми з природознавства «Нервова система, органи чуття»:

- а) розумові, мнемічні
- б) імажинативні, мовленнєві; самоконтролю, самоорганізації
- в) коригування, логічного і творчого мислення
- г) перцептивні, імажинативні

14. Вибір проблемних методів навчання у процесі засвоєння

молодшими школярами змісту природознавства визначається такими критеріями :

- а) локальна і загальна готовність учнів, зміст навчального матеріалу
- б) зміна послідовності вивчених у підручнику фактів, пояснень описів
- в) необхідністю залучення додаткової інформації, яка виходить за межі змісту поняття, що передбачено програмою
- г) потребою використання різних засобів (словесних, наочних, практичних)

15. Відмінність комбінованого і предметного уроків як форм організації навчання природознавства полягає у:

- а) формулюванні мети та загальних завдань уроку
- б) однакових елементах макроструктури
- в) організації методики засвоєння нових знань, умінь і навичок
- г) організації закріплення отриманих знань

16. Визначити, які елементи знань повинен сформувати вчитель у молодших школярів на основі змісту теми з природознавства “Для чого людина дихає. Бережи органи дихання”:

- а) формування уявлення про органи дихання, газообмін у легенях, значення чистоти повітря для здоров'я людини
- б) вміння розрізняти органи дихання, дбати про чистоту повітря, знати властивості органів дихання
- в) уявлення про систему органів дихання, її гігієну та виховувати пізнавальний інтерес до вивчення свого організму
- г) формування уявлення про роль дихання у функціонуванні організму

17. Визначити елементи знань які повинен сформувати вчитель у молодших школярів на основі змісту тем з природознавства “Гриби”:

- а) уявлення про різноманітність грибів (шапінкові, цільові, отруйні, їстівні) та їх значення у природі
- б) уявлення про різноманітність грибів (шапінкові, цільові, отруйні, їстівні) та їх значення у природі та житті людини
- в) уявлення про різноманітність грибів та їх значення у природі та житті людини, вміння розрізняти їстівні і отруйні гриби своєї місцевості.
- г) уявлення про значення грибів (шапінкові, цільові, отруйні, їстівні) у житті людини

18. Визначити, який тип уроку найефективніший під час засвоєння змісту тем з природознавства:

«Осінь».

- а) комбінований урок
- б) фенологічна екскурсія
- в) предметний урок
- г) узагальнюючий (підсумковий) урок

19.Визначити, який тип уроку найефективніший під час засвоєння змісту теми з природознавства “Корисні копалини рідного краю”:

- а) комбінований урок
- б) предметний урок
- в) інтегрований урок
- г) узагальнюючий (підсумковий) урок

20.Правильне судження, що відповідає визначенню спостереження як метода забезпечення наочно-чуттєвої основи знань про природу :

- а) цілеспрямоване, планомірне, сприйняття об’єктів навколишньої дійсності з метою виділення суттєвих ознак предметів та явищ природи
- б) планомірне, сприйняття об’єктів навколишньої дійсності та накопичення чуттєвого досвіду
- в) розвиток спостережливості дитини, уміння аналізувати, узагальнювати та планувати певну діяльність
- г) накопичення чуттєвого досвіду

21.Правильне судження, що відповідає терміну “позакласна робота”:

- а) розроблена за спеціальною програмою, що виходить за зміст програмного матеріалу і спирається на краєзнавчий компонент програми
- б) розроблена за спеціальною програмою, що виходить за зміст програмного матеріалу та базується на добровільних засадах
- в) проводиться з учнями, що виявляють особливий інтерес до предметів та явищ природи
- г) проводяться з учнями, що виявляють особливі здібності до вивчення природи

22.Правильне судження, що відповідає терміну “тербарій”:

- а) засушені рослини або їх частини, які прикріплені до цупкого паперу
- б) натуральні об’єкти, що можуть бути використані для виконання практичних завдань на уроках природознавства
- в) натуральні об’єкти, що являють собою засушені рослини або їх частини, які прикріплені до цупкого паперу і зроблені руками дітей
- г) зібрання однорідних об’єктів, що мають спільні ознаки

23.Підгрунття дослідницької поведінки складають такі вміння:

- а) спостерігати
- б) давати визначення поняттям
- в) класифікувати
- г) уміння бачити проблеми

24.Зміст освітньої галузі «Природознавство» визначається:

- а) індивідуальними можливостями молодшого школяра;
- б) особливостями соціалізації особистості молодшого школярі в українському суспільстві

- в) забезпеченням первинних ціннісних орієнтацій у різноманітних галузях життя,
- г) знаннями про природу, що забезпечується створенням у свідомості учнів цілісної картини світу

25. Відчуття – це:

- а) процес сприйняття зовнішніх подразників сенсорними системами;
- б) відображення у свідомості людини предметів і явищ у сукупності їх якостей та частин
- в) процес відображення в мозку людини окремих властивостей якостей предметів і явищ об'єктивної дійсності
- г) ідеально відтворені образи предметів і явищ навколишнього світу

26. Суттєвою ознакою сім'ї є...

- а) виховання дітей
- б) спільне введення домашнього господарства
- в) поділ майна
- г) спільні розваги

27. Кого вважають засновником уроку суспільствознавства?

- а) Н.С.Коваль
- б) Н.М.Бібік
- в) Н.О.Будна
- г) О.А.Біда

28. Генеалогія у перекладі означає...

- а) слово про людину
- б) слово про націю
- в) слово про народ
- г) слово про рід

29. Нуклеарний тип сімей складається з...

- а) дідусів, бабусь
- б) батьків і дітей
- в) братів, сестер
- г) дідусів, бабусь та інших родичів

30. За чисельністю населення України на континенті, яке місце посідає...

- а) друге
- б) третє
- в) шосте
- г) дев'яте

31. Наука, що вивчає родину, родинні зв'язки...

- а) психологія

- б) генеалогія
- в) філософія
- г) екологія

32. Політичний інститут (частина політичної системи), організація, що керує країною – це...

- а) служба безпеки України
- б) держава
- в) Верховна Рада України
- г) Кабінет Міністрів України

33. Предметом "Я і світ" є ...

- а) формування екологічної свідомості
- б) формування правової свідомості
- в) формування етичних поглядів
- г) формування сучасного світогляду

34. Політичний інститут (частина політичної системи), організація, що охороняє життя і діяльність її громадян – це ...

- а) Служба безпеки України
- б) держава
- в) Верховна Рада України
- г) Кабінет Міністрів України

35. Суспільно схвалені сексуальні стосунки між двома особами це –

- а) родина
- б) шлюб
- в) сім'я
- г) партнерство

36. Доповніть речення: "Людина як складно-організована моральна і самоцінна істота..."

- а) знаходиться поза суспільством
- б) іноді взаємодіє з суспільством
- в) надлюдина
- г) є невід'ємною частиною суспільства

37. Сукупність органів, установ, організацій, а також посадових осіб, які беруть участь у реалізації функцій покладених на державу...

- а) Державний апарат
- б) Сімейний кодекс
- в) Міністерство освіти і науки
- г) Служба безпеки

38. Основне завдання держави – це...

- а) організувати життя людей у суспільстві, стежити за порядком і виконанням законів
- б) формувати елементарні уявлення про минуле українського народу, діяльність його найбільш відомих представників
- в) засвоєння узагальнених і емпіричних уявлень і понять, які відбивають основні властивості, та закономірності реального світу, місце в ньому людини
- г) організувати освітній процес

39. Які два типи сім'ї розрізняють в залежності від наявності в сім'ї різних поколінь?

- а) нуклеарна і широка
- б) нуклеарна і розширена
- в) однопоколінна і багатопоколінна
- г) неповна

40. Розумова розвиненість, освіченість, культурність:

- а) толерантність
- б) етичність
- в) совісність
- г) інтелігентність

41. Конституція України була прийнята... на 5-й сесії ВРУ

- а) 29 червня 1996 р.
- б) 28 червня 1996 р.
- в) 27 червня 1997 р.
- г) 21 червня 1997 р.

42. Формування людини за науковою теорією відбувається під дією таких факторів:

- а) культурних і соціальних
- б) екологічних і економічних
- в) біологічних
- г) біологічних і соціальних

43. Із переліченого нижче списку функцій, вкажіть, які з них належать до функцій держави.

- а) міжнародні функції
- б) функції політичного характеру
- в) соціально-статусна функція
- г) культурно-економічні функції

44. Одним з головних завдань навчального курсу є "Я у світі" ...

- а) формування у дітей уявлень про економіку
- б) уявлення про майбутнє українського народу
- в) формування загальних елементів уявлень дітей про суспільство, про

людину як біологічну та г) соціальну істоту
уявлення про культурну спадщину

45. Хто є автором виразу відомої формули життя "Мислю, отже існую"?

- а) Демокріт
- б) Геродот
- в) Декарт
- г) Сократ

46. Як називається функція сім'ї, яка відповідає за забезпечення фізичних потреб усіх її членів?

- а) економічна
- б) соціально-статусна
- в) функція організації дозвілля
- г) екологічна

47. Аскет – це...

- а) переможець
- б) скромний за потребами
- в) безініціативний, нестриманий
- г) ненажерливий

48. Давньогрецький філософ Анаксимандр говорив, що люди спочатку зародились у:

- а) повітрі
- б) землі
- в) воді
- г) вогні

49. Найважливіше місце в державному управлінні українською державою посідають...

- а) сільські робітники
- б) вищі органи державної влади
- в) вчительські колективи
- г) працівники охорони правопорядку

50. Із переліченого нижче списку, вкажіть основний орган державної влади:

- а) сім'я
- б) Міністерство освіти і науки
- в) Кабінет Міністрів України
- г) Верховна Рада України

Розділ III. Рекомендації щодо виконання курсових робіт та самостійної роботи

3.1. Завдання щодо виконання курсових робіт

Тематика курсових робіт

1. Природоохоронна діяльність учнів початкової школи у процесі навчання природознавства.
2. Організація куточка живої природи у початковій школі.
3. Позакласна робота з природознавства у початковій школі.
4. Використання природного матеріалу для виготовлення наочних матеріалів учнями початкової школи з природознавства.
5. Наступність вивчення природи в дошкільних установах і початковій школі.
6. Розвиток і формування основних природничих понять в учнів початкової школи.
7. Розвиток пізнавальних здібностей учнів початкової школи у процесі вивчення природознавства.
8. Естетичне виховання учнів початкової школи у процесі вивчення природознавства.
9. Використання навчального обладнання на уроках природознавства в початковій школі.
10. Формування і розвиток в учнів початкової школи інтересу до вивчення природознавства.
11. Організація масової роботи з природознавства у початковій школі.
12. Проблемне навчання і його місце при вивченні природознавства в початковій школі.
13. Національно-патріотичне виховання учнів початкової школи в процесі вивчення курсу природознавства.
14. Професійна орієнтація учнів початкової школи в процесі викладання природознавства.
15. Методика проведення дослідницької діяльності при вивченні природознавства в початковій школі.
16. Спостереження – головний метод вивчення природи в початковій школі.
17. Самостійна робота учнів початкової школи у процесі вивчення природознавства.
18. Екологічне виховання у 1-2 класі.
19. Екологічне виховання молодших школярів у процесі вивчення курсу природознавства.
20. Формування пізнавальних інтересів в учнів молодшого шкільного віку у процесі вивчення курсу природознавства..
21. Індивідуалізація і диференціація навчального процесу на уроках природознавства в початковій школі.

22. Використання елементів народознавства при організації ігрової діяльності на уроках природознавства.

23. Використання ігор та цікавого матеріалу на уроках природознавства в початковій школі.

24. Методика проведення дослідів у процесі вивчення курсу природознавства в початковій школі.

25. Особливості проведення інтегрованих уроків в початкових класах.

Вимоги до виконання роботи:

Форма виконання: робота виконуватися у електронному (у форматі Word) та друкованому вигляді.

Об'єм: сторінок формату А-4 (*не включаючи титульної*) — не менше 25 повних сторінок (шрифт Times New Roman, розмір 14, інтервал - полуторний).

Оформлення: Поля: верхнє та нижнє - 2 см, лівє - 3 см, правє - 1,5 см.

Літературні джерела подаються як зноски внизу сторінки або в кінці роботи у порядку їх використання чи алфавітному порядку, при цьому вказується: видавництво, рік видання, загальний обсяг сторінок чи інтервал використаних сторінок. Після цитати чи посилання на джерело інформації в тексті ставиться номер джерела в квадратних дужках => [—]. Посилання на сайти в Internet подаються у такому ж порядку. При написанні необхідно використати не менше 20-и джерел.

Орієнтовний план роботи:

Вступ — розкривається важливість проблеми та її місце в шкільному курсі «Природознавство» і «Я у світі».

Основна частина — подається основна теоретична інформація.

Висновки.

Додатки (за необхідністю наочність)

Список використаної літератури.

Вимоги: При оцінці роботи зважається на використання основної та додаткової літератури, логіку викладення, зв'язок теорії з практикою, обґрунтування висновків, орфографічні та стилістичні помилки, акуратність, використання Internet тощо.

Таблиця 1. Зниження балів, що застосовуються при оцінці завдання

Зниження балів за	% скидки
1. Репродуктивний рівень виконання. Значні помилки.	60
2. Значні помилки при аналізі матеріалу. Відсутність висновків.	40
3. Аналіз матеріалу на належному рівні, помилки при формулюванні висновків.	20
4. Відсутність посилань на літературні джерела	20
5. Значні орфографічні та стилістичні помилки	20
6. Орфографічні та стилістичні помилки	10
7. Зменшення об'єму на 1 сторінку	10
8. Неакуратність	10
9. Використання суржику, мовних невідповідностей	10

Електронний варіант курсової роботи подається для перевірки на плагіат.

3.2. Завдання для самостійної роботи студентів

Вимоги до виконання самостійної роботи студентами

1. Опрацювання основної, додаткової та спеціальної літератури з методики викладання природознавства, педагогіки, психології (підручники, посібники, інтернет-ресурси, матеріали періодичних видань для вчителів та працівників освіти).
2. Залучення матеріалів педагогічної практики та власної педагогічної діяльності під час розробки уроків природознавства, позакласних та позаурочних заходів.
3. Творчий підхід до підбору наочного та ілюстративного матеріалу під час підготовки уроків (фрагментів уроків) природознавства.
4. Використання наукових джерел при підготовці теоретичних питань самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

Теоретичні питання (за варіантом).

1. Підібрати запитання для бесіди на уроці природознавства (по одній темі для кожного класу) на етапі осмислення, узагальнення та систематизації знань.
2. Законспектувати основні досліди та види практичних робіт на уроках природознавства, які пропонує програма для проведення в початковій школі.
3. Скласти план-конспект уроку природознавства, продумати і дібрати

відповідну наочність.

4. Розробити сценарій свята природознавчого змісту з відповідною наочністю на самостійно обрану тему.
5. Скласти стислий список літератури для позакласного читання з природознавства для учнів 1—4-х класів (не менше 10 найменувань).
6. іготовити наочність з природознавства:
 - 5) ребуси з природничим змістом;
 - 6) малюнки із зображенням казкових героїв;
 - 7) картини із зображенням пір року та загадками про них;
 - 8) ілюстрацію тварин і рослин, які занесені у Червону книгу (із поданої інформацією про них на зворотному боці).

Теоретичні питання

1. Які завдання поставлені перед методикою викладання природознавства?
2. З якими науками методика викладання природознавства тісно пов'язана?
3. Який внесок у розвиток методики викладання природознавства зробили методисти різних часів?
4. Аналіз природничого матеріалу у 1-му класі.
5. Які природничі поняття називають поодинокими? Наведіть приклади.
6. Які педагогічні умови необхідно виконувати при організації сприйняття природничих об'єктів або явищ? Вкажіть на конкретних прикладах.
7. Довести, яким чином реалізовується у процесі навчання природознавства триєдина мета: освітня, розвивальна, виховна.
8. Аналіз природничого матеріалу у 2-му класі.
9. Які ознаки характеризують методику викладання природознавства як науку?
10. Чому методика викладання природознавства входить у систему педагогічних наук?
11. Чому А.Я. Герда називають засновником науки методики викладання природознавства?
12. Аналіз природничого матеріалу у 3-му класі.
13. Наведіть приклади простих і складних природничих понять. Доведіть, що вони відносяться до вказаних груп понять.
14. Які педагогічні умови сприяють формуванню природничих понять? Наведіть приклади.
15. Які дидактичні задачі ставлять перед узагальнюючим уроком?
16. Аналіз природничого матеріалу у 4-му класі.
17. Які завдання покладено в основу навчального курсу методики викладання природознавства?
18. Які принципи покладено в основу програми з природознавства?
19. Яке значення педагогічної діяльності В.Ф.Зуєва у становленні вітчизняної методики викладання природознавства?
20. Аналіз природничого матеріалу у 1-му класі.

21. Наведіть приклади біологічних і географічних понять.
22. Методика формування природничих понять.
23. Метод як сукупність методичних прийомів. Доведіть значущість застосування у навчальному процесі різних методичних прийомів.
24. Аналіз природничого матеріалу у 2-му класі.
25. Які основні дидактичні принципи покладені в основу змісту сучасної навчальної дисципліни природознавства?
26. Яке значення має курс природознавства у санітарно-гігієнічному вихованні молодших школярів?
27. Аналіз природничого матеріалу у 3-му класі.
28. Методика формування і розвиток природничих понять.
29. Урок-екскурсія. Методика його проведення.
30. Яке значення має куточок живої природи у освітньому процесі з природознавства?
31. Аналіз природничого матеріалу у 4-му класі.
32. Методика проведення нестандартного уроку з природознавства.

Теми рефератів

з методики навчання природознавства та природничої освітньої галузі

1. Становлення й розвиток методики природознавства як науки. Історичний нарис
2. Компетентнісний підхід як чинник якості професійної підготовки майбутнього вчителя.
3. Підготовка майбутніх учителів до формування природничої компетентності молодших школярів.
4. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів природознавства.
5. Соціокультурна складова у змісті початкового курсу природознавства.
6. Підготовка майбутнього вчителя до формування природничих понять здобувачів початкової освіти.
7. Навчально-методичне забезпечення процесу навчання природознавства здобувачів початкової освіти за вимогами НУШ.
8. Новітні методи і прийоми опрацювання матеріалу природничого змісту на уроках «Я досліджую світ» у 1 класі.
9. Новітні методи і прийоми опрацювання матеріалу природничого змісту на уроках «Я досліджую світ» у 2 класі.
10. Концептуальні засади нових програм з природознавства для 1 – 4 класів закладів середньої освіти.
11. Компетентнісний підхід у навчанні природознавства здобувачів початкової освіти.
12. Проблемне навчання на уроках природознавства у початкових класах.
13. Новітні технології розвитку мислення молодших школярів на в процесі навчання природознавства.

14. Роль підручника з природознавства для початкової школи, його функції.
15. Методика використання словесних методів у процесі вивчення природознавства.
16. Використання додаткової літератури природничого змісту (художньої, науково-популярної тощо) на уроках природознавства.

Теми рефератів з методики навчання суспільствознавства і громадянської та історичної освітньої галузі

1. Підготовка майбутніх фахівців початкової освіти до формування суспільствознавчої компетентності молодших школярів.
2. Новітні методи і прийоми опрацювання тексту підручника з «Я і Україна» в 3 класі.
3. Методика формування поняття «Людські чесноти» в курсі «Суспільствознавство» у початкових класах.
4. Методи навчання суспільствознавства в початкових класах.
5. Зміст, структура і методика уроків з формування морально-етичних понять у молодших школярів в 3 класі.
6. Методи і прийоми мотивації навчання на уроках з предмета «Я у світі» у початкових класах.
7. Методика використання словесних методів на уроках з предмета «Я у світі» у початковій школі..
8. Ігрова технологія на уроках з курсу «Суспільствознавство» в початкових класах.
9. Формування комунікативних умінь молодших школярів на уроках з предмета «Я у світі» в 3-4 класах.
10. Типологія уроків суспільствознавства у початковій школі.
11. Технологія створення ситуації успіху на уроках з курсу «Суспільствознавство» у 3-4 му класі.
12. Використання творчих завдань на уроках з предмета «Я у світі» у початкових класах.
13. Соціокультурна складова у змісті викладання суспільствознавства в початковій школі.
14. Практичні методи на уроках суспільствознавства в початкових класах.
15. Технологія розвивального навчання на уроках з предмета «Я у світі» у початкових класах.
16. Формування громадянської компетентності здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ».

Література

1. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/.
2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>.
3. Концепція “Нова українська школа”. URL: <http://nus.org.ua>.
4. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. СХВАЛЕНО розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-konserciyi-rozvitku-gromadyanskoji-osviti-v-ukrayini>, с.1
5. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 класи. – К. : ТД «Освіта- центр +», 2018. – 240 с.
6. Я у світі. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 3 - 4 класи (оновлено). URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.htm/>
7. Типова освітня програма під керівництвом О. Я. Савченко; <https://mon.gov.ua>.
8. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. <https://mon.gov.ua>.
9. Атлас. Наша планета. –К.: ЗАТ «Інститут передових технологій», 2005.– 33 с.
10. Багров М. В., Боков В. О., Черваньов І. Г. Землезнавство. — К.: Либідь, 2000.
11. Бібік Н.М. Нова українська школа: поради для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – 160 с.
12. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С. Основи екологічних знань: Підручник.- К.: Либідь, 2003.- 288 с.
13. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С., Костіков І.Ю. Основи екології: Підруч.для студ.вищ.навч.закл.- К.: Либідь, 2004. – 408 с.
14. Блинников В.И. Зоология с основами экологии. – М.: Просвещение, 1980.
15. Брайон О.В., Чікаленко В.Г. Анатомія рослин.–К.: Вища школа, 2002.– 270 с.
16. Воїнственський М.А., Кістяківський О.Б. Визначник птахів УРСР. – К.: Вища шк., 1962. – 371с.
17. Волошин І. І., Уварова А. Є. Загальне землезнавство: Практикум. — К. :
18. Географія України. –К.: ЗАТ «Інститут передових технологій», 2006. – 50 с.
19. Голуб В. М. Основи загального землезнавства: Навчальний посібник. – Умань : УВПІ, 2007. – 122 с.
20. Голуб Н. П. Методичні вказівки до виконання практичних робіт із паркової фітоценології. – Умань: УДАУ, 2007. – 49 с.
21. Голуб Н. П., Голуб В. М. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт із зоології. – Умань: Візаві, 2010. – 100 с.

22. Голуб Н. П., Голуб В. М. Польова практика з природничих дисциплін. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр “Візаві”.– 2011. – 152 с.
23. Голубець М.А. Від біосфери до соціосфери. – Львів: Поллі, 1997. –256 с.
24. Догель В.А. Зоологія беспозвоночних: Учебник для ун-тов. / Под ред. проф. Полянского Ю.И. – 7-е изд. перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 1981. – 606с.
25. Екологія: Основи теорії і практикум. Навч. посіб. Для студ. ВНЗ / А.Ф. Поташ, А.Г.Медвідь, Ю.Г.Гвоздецький, З.Я. Козак.- Львів : Новий світ, Магнолія плюс, 2002.- 296 с.
26. Загальне землезнавство. Практикум / За редакцією М. Ю. Кулаковської і П. О. Шкрябія: Посібник для педагогічних інститутів. — К.: Вища школа, 1981. — 248 с.
27. Зоологія позвоночных: Учеб. для студ.педвузов / В.М. Константинов, С.П.Наумов, С.П.Шапальова – М.:Академия, 2006. – 464с.
28. Іонова О. М. Підготовка майбутніх учителів до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу в початковій школі [Текст] : [монографія] / О. М. Іонова, Н. М. Сінопальнікова ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Ін-т педагогіки та психології. – Харків : Щедра садиба плюс, 2014. – 263 с.
29. Ковальчук Г.В. Зоологія з основами екології. – Суми: Університетська книга, 2007. – 615 с.
30. Корнеев О.П. Визначник звірів УРСР. – К.: Рад. шк., 1965. – 235с.
31. Коротун І. М. Основи загального землезнавства: Навчальний посібник. — Рівне: РДТУ, 1999. — 310 с.
32. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
33. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
34. Крамаренко А.М. Методика навчання освітніх галузей«Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
35. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
36. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
37. Кучерявий В.П. Екологія: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів освіти. – Львів: Світ, 2001. – 500с.
38. Лабораторний практикум із зоології хордових / Уклад. К.А. Сологор, М.Г. Білецька, Я.А.Омельковець – Луцьк: Вежа, 2003. – 464 с.
39. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничій Дім «Слово», 2010. – 248 с.
40. Лук’янова Л.Б. Основи екології: Навч.посіб. – К.: Вища школа,

2005. —
327 с.
41. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.
 42. Людина і світ: Підруч. / Гол. ред. проф. Л.В. Губерський. - К.: Знання, 2001. - 350 с.
 43. Мазурмович Б.М. Безхребетні тварини. Посібник для вчителя. – К.: Рад. шк., 1974. – 256с.
 44. Мазурмович Б.М., Коваль В.П. Практикум з зоології безхребетних. – К.: Вища шк., 1977. – 232с.
 45. Методика ознайомлення дітей з природою:[Хрестоматія] / Укладач Н.М. Горобаха.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2012 -432с.
 46. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник / М.В.Михайліченко, Я.М. Рудик– К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016 – 583 с.
 47. Мольчак Я. О., Ільїн Л.В. Загальне землезнавство: Навчальний посібник.- Луцьк, 1997.
 48. Мороз І.М., Гришко-Богменко Б.К. Ботаніка з основами екології. – К.: Вища школа, 2004. – 240 с.
 49. Неведомська Є.О. Ботаніка навчальний посібник / Неведомська Є.О., Маруненко І.М., Омері І.Д. – К.: «Центр учбової літератури», 2012.–218 с.
 50. Олійник Я. Б., Федорищак Р. П., Шищенко П. Г. Загальне землезнавство: Навчальний посібник. — К.: Знання-Прес, 2003. — 247 с.
 51. Савчук М.П. Зоологія безхребетних. – К.: Рад. шк., 1965.
 52. Савчук Р. І. Загальне землезнавство з основами краєзнавства. Практикум : навч. посіб. для студ. природн. спец. вищ. навч. закл. / Р. І. Савчук. - Суми : Університетська книга, 2009. - 185 с.
 53. Самарський С.Л. Зоологія хребетних. – К.: Вища шк., 1976. – 456с.
 54. Сафронов Т.А. Екологічні основи природокористування.- Навч.посіб.для студ. вищ.навч.закл.-Львів: Новий світ, 2002.- 248 с.
 55. Словник-довідник з екології : Навчально-методичний посібник / О.Г. Лановенко, О.О. Остапішина.-Херсон:ПП Вишемирський В.С., 2013. – 226 с.
 56. Стеблянка М.І. та ін.. Ботаніка. Анатомія та морфологія рослин. – К.: Вища школа, 1995. – 384 с.
 57. Стребна О. В. Методологічні аспекти викладання навчального предмета «Я у світі» / О. В. Стребна // Педагогічний альманах. – 2012. – Випуск 16. – С. 65-69.
 58. Таращук В.І. Земноводні та плазуни. Фауна України. – 1959. – 246с.
 59. Тваринний світ України: Енциклопедич.довід./ Р.В.Шаламов, О.А. Литовченко.-Х.: Школа, 2006. – 144 с.
 60. Хижняк М.Ш., Нагорна А.М. Здоров'я людини та екологія: Навч.пос.для студ.вищ.навч.закл.немедичн.профілю.-К.:Здоров'я., 1995.-230 с.
 61. Шамилева Н. Экология.- М.: Владос, 2004.- 138 с.
 62. Яришева Н. Ф. Основи природознавства: Природа України: Навч. Посібник.– К. : Вища шк., 1995. – 335 с.